

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 32.

Lördagen den 28 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 66, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 67, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om djupborringar i Södra Sverige;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i utlåtande n:o 1 öfver dels Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 38 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895, dels ock väckt motion, åsyftande ändring af samma lagrum; äfvensom

särskilda utskottets memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande n:o 1 i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 24 samt vissa inom Riksdagen väckta motioner.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 18 och 19 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om frilager m. m.

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.*

Första Kammarans Prot. 1900. N:o 32.

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Beträffande föredragningen af nu föreliggande bevillningsutskottets betänkande n:o 30 angående frilager, tillåter jag mig hemställa:

att det i betänkandet intagna författningsförslaget föredrages paragrafvis i nummerordning och, der så erfordras, momentvis med rubriken sist;

samt att vid föredragning af § 1 diskussionen må få omfatta författningsförslaget i dess helhet.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kongl. Maj:ts förslag till förordning om frilager m. m.

§ 1.

Herr statsrådet grefve Wachtmeister: Att frilagersinstitutionen, om den kommer till stånd, skall lända vår reexport- och transitandel äfvensom vissa af våra exportindustrier till mycken nytta och derigenom äfven bereda en lyftning åt vår utrikes handel i allmänhet, derom torde knappast någon meningsskiljaktighet förefinnas, och alla måste väl erkänna, att befordrandet af vår utrikes handel är ett syftsmål väl värdt att eftersträfvä. Huru mycket vi än må glädja oss åt vårt lands utveckling och förkofran i olika riktningar, kunna vi dock icke undgå att erkänna, att Sverige på utrikeshandelns och sjöfartens område är mer efterblifvet, än önskligt vore. Vi exportera våra produkter till andra länder och importera hvad vi behöfva, och kanske något deröfver, af andra länders varor, detta senare dock mestadels i andra hand från de stora nederlagen utomlands, men härutöfver finnas tillfällen att på ett mera sjelfständigt sätt ingripa i den internationella handeln, och dessa tillfällen hafva vi för det mesta försummat. Man kan väl klaga öfver brist på företagsamhet hos vår köpmanskår, men dertill har man knappast rätt, förrän man stält till dess förfogande sådana institutioner, som denna kår förklarar sig behöfva; först om den derefter skulle visa samma brist på företagsamhet, skulle klagomålen vara berättigade.

Intet är naturligare, än att ett land begagnar sig af sitt läge för att söka tillgodogöra sig den vinst, som kan beredas genom ombesörjande af mellanhandeln angränsande länder emellan. Jag behöfver icke erinra om, hvilken betydelse denna mellanhandel har för England, Belgien, Tyskland och — ehuru naturligen i mindre grad — Danmark. Vi kunna väl icke tänka på att täfla med dessa länder, men med skäl kan man fråga, om det gifves någon rimlig anledning, att vi skola hafva det så stäldt, att en köpman i Stockholm, som vore nog företagsam att vilja söka i nu ifrågavarande afseende tillgodogöra sig de fördelar, landets läge kan erbjuda, skall rent af vara genom lagstiftningen derifrån hindrad.

Antag t. ex., att en köpman här i Stockholm studerat afsättningsförhållandena exempelvis i Finland för någon vara, låt oss säga kaffe, och vill bygga en affär på import till Stockholm af denna vara och

dess spridande i mindre poster till de olika konsumtionsorterna i Finland. Han har, som sagdt, studerat förhållandena och känner, hvilka fordringar man på de särskilda orterna ställer på varans beskaffenhet. Hans affär måste då gå ut på att till ett upplag i Stockholm införa olika slag af kaffe, och der sorterar han varan efter den kännedom, han har om smaken på de olika orterna i det andra landet. Härpå reexporterar han sin vara till de särskilda orterna samt lagar dervid så, att hvar ort får hvad den behöfver af den ifrågasvarande varan. Hur fullt legitim och för våra handelsförbindelser med utlandet nyttig en sådan affär än skulle vara, så vore den likväl för närvarande omöjlig. Det är uppenbart, att affärsmannen icke kan betala tull för det kaffe, han inför för att här upplägga och sedan reexportera — detta förbjuder sig sjelf — utan han skulle naturligtvis söka att för ändamålet begagna sig af de tullupplag, som förefinnas. För närvarande finnas hos oss af sådana upplag två slag, nemligen transitupplag och nederlag, men dessa äro för det ändamål, som här är i fråga, otillräckliga. På grund af gällande bestämmelser får importören icke på dessa upplag sortera, dela eller blanda sina varor, d. v. s. han får icke företaga just de operationer, på hvilka hans affär skulle grunda sig. Skall mellanhandeln med angränsande länder gå öfver nederlag eller transitupplag, blir den icke någon själfständig affär, utan importören blir blott speditör eller agent. Importörerna bli hvad den svenska grosshandlaren allt för ofta är, agent för utländska hus.

Antag vidare, att en industriidkare i Sverige besitter nog företagsamhet att vilja kombinera transithandel med industri för export; han vill sälunda tillverka en vara, till hvilken jemte svenska materialier fordras utländska råämnen eller halffabrikat. Under nuvarande förhållanden måste han betala tull för dessa utländska materialier. Han kan visserligen vid export få restitution af den erlagda tullen, om generaltullstyrelsen finner, att tillräcklig kontroll mot missbruk kan beredas, men detta är icke alltid fallet, och äfven om restitution kan medgifvas, måste generaltullstyrelsen, som har att tillvarata statskassans intressen, se till, att staten icke lider någon förlust. Styrelsen måste därför iakttaga så stor försigtighet, att det ofta händer, att exportören icke får tillbaka hela det af honom erlagda tullbeloppet, och i hvarje fall orsakas honom både besvär och tidsutdrägt samt ränteförlust. Funnes deremot frilager hos oss, skulle industriidkaren kunna dit tullfritt införa sina utländska materialier och på frilagrets område bedrifva tillverkningen samt derefter utföra den färdiga varan utan att hafva kommit i beröring med tullväsendet. Och en sådan för export afsedd affär kunde ej komma att lända till någon nackdel för vare sig statsverkets eller den inhemska industriens intressen. Tvärtom komme den inhemska industrien att deraf få ett kraftigt handtag och det ekonomiska lifvet i landet komme i sin mån att tillföras styrka genom en utvecklade exportindustri. Under nuvarande förhållanden kan en exportindustri af antydt slag icke med fördel bedrifvas.

Nu har bevillningsutskottet väl icke underkänt vigten af en frilagersinstitution för reexporthandeln och exportindustrien, men man

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.

(Forts.)

måste medgifva, att det erkännande, utskottet i dessa afseenden lemnat institutionen, är så knappt tillmätt som möjligt. Utskottet har icke velat ställa sig afvisande, heter det, mot inrättande af frilager för ifrågavarande ändamål. Ett sådant förklarande vittnar icke om någon synnerligen hög uppskattning af nyttan utaf frilager för berörda ändamål, men maninge väl låta sig nöja med att utskottet dock förklarar sig vilja skänka vårt affärlif den institution, hvaraf det är i behof, om icke utskottet låtit sin skänk åtföljas af sådana restriktioner, att det måste anses mycket tvifvelaktigt, om den verkliga kommer till någon nytta. Det visar sig nemligen, att utskottet är så långt ifrån att erkänna nyttan af de lättnader, införandet af frilager afser att bereda importhandeln, att utskottet af fruktan, att dessa lättnader ens i ringaste mån skulle kunna vinnas, omgärdat det tilltänkta exportfrilagret med sådana säkerhetsåtgärder gent emot dess användande för importhandeln, att det, som sagdt, väl kan sättas i fråga, om institutionen skulle kunna lända äfven exporthandeln och exportindustrien till afsedd nytta.

Utskottet vill nemligen till den grad begränsa frilagret till att afse endast exporthandeln, att utskottet stadgat bestämdt förbud mot all införsel af varor derifrån. De varor, som kommit in på frilager, få icke derifrån införas i landet, utan måste nödvändigt utföras till utlandet. Det är ju dock naturligt, att omständigheterna kunna vara sådana, att det icke vid alla tillfällen finnes utväg att exportera varor, som äro utlagda eller tillverkade på frilager. Särskildt måste man väl tänka på, att, om frilager kommer till stånd på vår östra kust, der sjöfarten är stängd under halfva delen af året, fabrikationen under denna tid skulle få bedrivas utan möjlighet att exportera sina tillverkningar förr än efter lång tid. Ville man föra in varor från frilagret i landet, skulle man nödgas kringgå syftet med lagen och först föra ut varorna från frilagret till utlandet och sedan åter införa dem till landet. Ett sådant tillvägagående vore ju både olämpligt och meningslöst.

Nu är det så, att af all slags handel importhandeln är den, som mest obehindradt går sin gång, och jag skall villigt erkänna, att under vanliga förhållanden några särskilda åtgärder för att främja importen af utländska varor hvarken behöfva eller böra vidtagas. Importen af utländska varor har ju emellertid icke allenast sitt berättigande, utan är äfven nödvändig. Det gifves många utländska varor, som vi icke kunna undvara. Det kan då icke vara förvånande, att de, som idka detta slags handel, önska att blifva befriade från sådana bestämmelser i lagstiftningen, som anses hinderliga och besvärliga för deras rörelse. I hvilken mån man bör tillmötesgå dessa önsknings, är åter en annan sak. Det bör icke ske, om de äro af beskaffenhet, att sådant skulle kunna medföra ens den minsta inskränkning i syftmålet med tullagstiftningen, detta syfte må nu i fråga om olika artiklar vara att tillföra statsverket inkomster eller att bereda skydd för den inhemska industrien. Men den sträfvan, som framför allt gjort sig gällande vid utarbetande af detta lagförslag — man kan säga, att denna sträfvan genomgår detsamma såsom en röd tråd — har varit att bereda lättnad åt handeln utan att äfventyra det skydd, som man

afsett att bereda den inhemska industrien. Kan det väl i och för sig vara något att erinra mot att t. ex. en importör af sydfrukter får rätt att, innan han anmäler det införda varupartiet till tullbehandling, derifrån afskilja de delar, som genom förskämning blifvit skadade och odugliga. Eller — och detta är just hufvudsyftet med det föreslagna frilagret i hvad det afser att bereda fördelar för importhandeln — är det icke i sin ordning att, då våra grannar danskarne på sina tullupplag införa stora partier utländska varor i syfte att sedermera sprida dem i mindre poster till Sverige, söka bereda de svenska importörerna samma förmån, så att dessa icke dömas till en gifven underlägsenhet i konkurrensen med grannarna. Utskottet erkänner också, att väsentliga fördelar skulle beredas importhandeln genom frilagersinstitutionen, men utskottet har så starka farhågor för att denna nytta skulle motverkas utaf skadliga följder af institutionen för den inhemska industrien, att utskottet skjutit från sig hela denna sida af saken.

Utskottet anför emellertid i första rummet ett argument, som ofta upprepas, nemligen att frilager hufvudsakligen skulle komma de större affärerna till godo. Ja, om frilagersinstitutionen, såsom jag nyss nämnde, afser att bereda lyftning åt vår utrikes handel, så är det ju klart, att denna lyftning i främsta rummet måste beredas genom de större affärsmännen, och det är nog också att vänta, att det först och främst skall vara de större affärsmännen, som komme att begagna sig af frilagersinstitutionen, ehuru ju intet hinder finnes för de mindre affärsmännen att äfven göra det. Men om man nu anser, att en frilagersinstitution är påkallad för att åstadkomma en väl behöflig lyftning i våra handelsförbindelser, kan väl då den omständigheten, att det hufvudsakligen vore de större affärsmännen, som komme att begagna denna institution, utgöra skäl för att skjuta från sig hela saken? Det förefaller mig, att detta vore att gå för långt i jemlikhetssträfvande. Det är ju så, att man genom införande af frilager afser att underlätta konkurrensen mellan våra importörer och de utländska affärsmännen, och jag förmenar äfven, att i sjelfva verket de mindre affärsmännen här i Sverige derigenom icke skulle blifva sämre ställda i sin konkurrens med de större affärsmännen. De mindre affärsmännen få ju en väsentlig fördel deri, att de kunna erhålla sina varor från frilager inom Sverige i stället för att behöfva taga dem från angränsande länders frilager.

Hufvudsakligen bestämmande för utskottets motvilja mot frilagersinstitutionen synes emellertid den omständigheten hafva varit, att utskottet befarat, att, alla försigtighetsåtgärder till trots, denna institution dock skulle blifva en häfstång för den utländska industrien i dess konkurrens med den svenska, eller, med andra ord, att tullskyddet för den svenska industrien skulle komma att minskas. Utskottet har befarat, att det i författningsförslaget innefattade förbudet mot detaljhandel inom frilagersområdet genom hvarjehanda åtgärder skulle kunna kringgås, och utskottet sammanfattar sitt omdöme om frilagrets verkningar derhän, att den utländska konkurrensen komme att flyttas oss in på lifvet. Detta låter ju ganska illa, men är det verkligen så farligt? Jag kan förstå, att man erfar en

Författningsförslag om frilager m. m.

• (Forts.)

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

obehaglig känsla, då man vet fienden, såsom man ju här kan be-
nämna alstren af den utländska industrien, vara midt ibland sig,
kanske i ett magasin här i Stockholm. Men är då denna ekonomiska
fiende farligare, då han befinner sig här, inom säkra tullmurar,
naturligtvis, än då han är i Berlin eller Hamburg eller Köpenhamn?
Hvad är det, som skulle göra honom farligare här? Supponera, att
det skulle gå såsom utskottet antager, eller att det komme att på
lokaler utom frilagersområdet anordnas proflager med prof på de
varor, som finnas inom frilagret. Kunderna kunna då med ledning
af dessa prof göra sina beställningar af varor från frilagret. Under
förutsättning att den utländska konkurrenten finner en sådan anord-
ning för sig fördelaktig, hvilket då skulle ske genom någon bulvan,
hvarför skulle han emellertid skicka hit sina varor i förväg? Kan
icke t. ex. en firma i Berlin anordna ett proflager här utan att skicka
öfver några stora varupartier? Med största lätthet skulle det sedan
gå för sig att efter requisition från detta proflager skicka hit varor
från Berlin. Man måste fråga sig, hvartill det skulle tjena att skicka
öfver varorna, innan requisition ännu ingått. Både fraktkostnad och
ränteförlust besparas ju, om varorna sändas först efter skedd requisition.
Jag har för öfrigt svårt att förstå, hvarför det skulle vara just
frilagersinstitutionen, som skulle framkalla sådana proflager. Man ser
ju öfverallt i landet, huru utländska handelsresande på hotell och
andra ställen lägga upp sådana proflager af varor till beskådande.

Hela detta tal om att genom frilagersinstitutionen den utländska
konkurrensen skulle flyttas oss inpå lifvet synes mig dessutom något
svårt att förstå. Hvad göra vi väl annat, då vi söka förbättra våra
kommunikationer med främmande länder? Dylika förbättringar anse
vi ju alla vara ett syfte väl värdt att eftersträfvä. Detta syfte kan
också lyckligtvis väl förenas med ett fullt genomfördt skyddssystem.
Skyddet skall beredas genom tulltaxan, genom väl afvägda tullsatser,
men icke genom försvarande af samfärdseln med andra länder.

Nu har utskottet tyckt sig få bekräftelse på farhågan, att frilager
skulle vara till skada för den inhemska industrien, därför att det
meddelats förbud för uppläggande af spanmål. Men spanmål är en
vara, som intager en särskild ställning. Den är en massartikel och
dessutom föremål för en omfattande produktion inom landet, hvilken
produktion växlar från år till år, beroende af årsväxten. Såsom
bekant, hysa många den farhågan, att rätten att upplägga spanmål på
frilager skulle lända till skada för vårt jordbruk, och då det icke
finnes några berättigade intressen, hvilka påkalla spanmåls uppläg-
gande på frilager, hafva alla skäl talat för dess uteslutande. Om
utskottet hade ansett behöfligt att derutöfver utesluta en och annan
vara, kunde ju utskottet derom hafva uttalat sig.

Jag skall kanske nämna några ord om de föreslagna tilläggs-
afgifterna för vissa varor. Det är ju så, att åtskilliga varuslag för-
tullas brutto, d. v. s. utan afdrag för omslag. Då de importeras på
frilagret, står det importören fritt att befria dem från omslaget,
hvarigenom obehöriga lättnader skulle kunna beredas. Kongl. Maj:t
har därför föreslagit tilläggsafgifter för detta fall. Nu har utskottet
ansett, att de varor, för hvilka denna tilläggstull föreslagits, icke

skulle vara tillräckligt många utan att dock utskottet angifvit, hvilka varor enligt utskottets åsigt bort derjemte upptagas.

Jag vill erinra derom, att denna fråga varit föremål för en grundlig och omsorgsfull pröfning af generaltullstyrelsen och kommerskollegium, och dessa myndigheter hafva icke funnit missbruk att befara i afseende å andra än nu föreslagna varor. För öfrigt finnes ju tillfälle att ytterligare öka dessas antal, men säkerligen torde de, som möjligen skulle behöfva tilläggas, icke vara af någon större betydelse.

Då nu enligt allas sammanstående mening frilagersinstitutionen skulle lända vår reexporthandel och exportindustri till stor nytta utan att några olägenheter i denna del behöfva befaras, och då äfven importhandeln ostridigt skulle draga nytta derutaf, och de olägenheter, som denna institution skulle kunna medföra, såsom afsedd att bereda lättnader för importhandeln, kunna förebyggas och, jag är derom öfvertygad, blifva förebyggda genom bestämmelserna i författningsförslaget, torde icke Riksdagen böra hysa någon tvekan att bifalla den föreslagna förordningen om frilager.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:t proposition.

Herr Rettig: Det nu föreliggande förslaget är af den beskaffenhet att det ju icke kan vara af något särskildt stort intresse för flertalet af kammarens ledamöter, och utaf helt naturliga orsaker hafva utan tvifvel många af herrarne icke kunnat fullt sätta sig in i denna fråga, då den ju är af en alldeles speciell betydelse för köpmännen. Men för mig, som i all min tid idkat köpenskap samt deltagit uti det komitéarbete, som här föreligger till behandling, var det naturligtvis med mycket svikna förhoppningar jag emottog bevilningsutskottets utlåtande, och jag är öfvertygad att likaledes hela vår handelskår mottagit detta bevilningsutskottets svar med gäckade förhoppningar.

Det är nu snart 20 år, sedan framställningar uti ifrågavarande syfte först började göras af denna kår för att år efter år blifva tillbakavisade. Man hade verkligen kunnat hoppas, att, då nu en så grundlig utredning föreligger, tiden skulle kunna vara mogen att få frilagersinstitutionen införd äfven i vårt land. Hos många af de herrar, hvilka höra till de s. k. skyddsvännerna, har den åsigt gjort sig gällande, att här vore fråga om att skjuta bresch i systemet och rubba våra tullar och att staten således skulle gå miste om betydliga tullintäkter. Men detta är ju icke fallet, utan just derför, att tullar finnas, måste man gifva tullbehandlingen önskvärd lätthet och derigenom göra oss likställda med andra länder, och då der öfver allt existera dylika institutioner, är det egendomligt, att vi hafva så svårt att få dem införda hos oss.

Då jag emottog bevilningsutskottets digra arbete, tänkte jag att möjligen få någon ny lärdom, få se något läsvärdt och någonting nytt i bevisningsväg, men af detta stora arbete befinnas 66 sidor icke vara annat än aftryck af den kongl. propositionen och komiténs arbete; för öfrigt innehåller betänkandet endast ett par blad, på hvilka utskottet nedskrifvit sina egna tankar. Det må tillåtas mig att säga, jag hoppas utskottet ursäktar mitt omdöme, att jag sällan sett ett så

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

svagt utlåtande från något utskott. Utskottets egentliga bevisföring är hemtad från herrar Lithanders och Engelkes vid komitébetänkandet fogade reservationer, någonting nytt har utskottet icke kunnat finna.

När jag började att studera utskottets utlåtande, tänkte jag genast, att här har utskottet verkligen förstått denna institution och hvilken betydelse den eger. Utskottet säger nemligen på sid. 67 i betänkandet: »Genom införande af frilager i den form förslag derom nu föreligger afses *dels* att underlätta och befordra den handel, som har till ändamål att inom landet afsätta utlandets produkter, *dels* att befrämja reexport- och transithandel, *dels ock* slutligen att bereda möjligheter för industriidkare inom landet att å frilagersområdet bedriva tillverkning af sådana varor, vid hvilkas bearbetande eller kompletterande utländska ämnen erfordras eller hvaraf vissa delar måste hemtas från utlandet, utan att för dessa utländska ämnen behöfde erläggas tull, hvarigenom för sådan tillverkning skulle underlättas att kunna genom export vinna afsättning af dess alster.» Men sedan sker en omkastning i uppfattningen och längre ned på samma sida heter det: »Det ligger i sakens natur, att, om de med frilagersinstitutionen afsedda fördelarne skola vinnas, denna institution kommer till användning endast för affärer i stor skala och således, med undantag för ett eller annat fall, varder inrättad allenast på några få större platser inom landet, och äfven å dessa platser skulle frilager sannolikt komma att användas endast af kapitalstarka affärsmän.»

Hvad nu beträffar dessa stora affärer och att institutionen endast skulle medföra fördelar för dessa, hyser jag en i detta afseende mot bevillningsutskottets fullständigt motsatt mening. Den nuvarande institutionen eller nederlag är just till fördel för affärer i stor skala, mindre affärer kunna i följd af apparatens dyrhet icke begagna sig deraf. Deremot, om frilager infördes, kunde magasin byggas i alla städer, bolag skulle uppföra sådana, och ifrån dem kunde uthyrning ske åt de små importörerna — effekten blefve precis motsatt mot den utskottet tänkt sig.

Hvad proflager beträffar, har jag litet svårt att fatta utskottets resonnement att man skulle kunna hålla sådant utom frilagret, folk skulle komma dit för att taga varorna i betraktande och derefter skulle de utföras från frilagret. Men är väl något ondt deri? Man kan hafva proflager nu, medan varorna ligga på nederlag och förtullas i den mån de utsändas. Såsom det nu tillgår med proflager, är det just utländingen, som drager största nytta af detsamma. Han kommer hit till Sverige med en mängd varor i koffertar och packlårar, går upp på tullkammaren och deponerar tullen. Sedan genomreser han Sverige på alla möjliga håll, och efter att hafva besökt en mängd städer och der förevisat sina varor, packar han in och far hem igen, naturligtvis efter att hafva fått tillbaka sin deponerade tull från tullverket. Denna frilagersinstitution är faktiskt det enda sätt att bereda Sverige möjlighet till täflan med utlandet, då deremot våra nuvarande förhållanden omöjliggöra för oss denna täflan. De institutioner, vi nu ega, äro så underlägsna utlandets, att all konkurrens blir

omöjlig, och så länge detta förhållande får råda, så måste hela vår köpmanscorps gå tillbaka, och våra grosshandlare blifva icke hvad deras titel angifver, utan, såsom herr finansministern nyss yttrade, endast agenter, om dem icke beredas samma lättnader som de utländske köpmännen.

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Hvad spanmålen beträffar, så hade komitén icke gifvit rätt att upplägga sådant på frilager, och det måste medgifvas, att ett undantag här var kanske obehöfligt; men då betänkandet skrefs, åren 1894 och 1895, så väcktes, som herrarna torde erinra sig, ett par år efter hvarandra motioner om upphörande af rätten att upplägga spanmål på nederlag. Man visste då, att detta var en sensibel punkt, och därför ansåg man, att, då det icke spelade någon roll, man kunde taga bort spanmålen från frilager. Men det torde kanske icke skada att hafva den rättigheten qvar. Någon betydelse att lägga spanmål på frilager kan det icke hafva, när rättighet finnes att lägga den på nederlag.

Dessutom har man sagt, att det skulle vara mycket svårt att öfvervaka dessa frilager. Men det är väl icke svårare hos oss än i andra länder, och för öfrigt finnas tydliga och klara bestämmelser, huru härvid skall förfaras uti exempelvis § 9, och i motiveringen till § 11 säger komitén: »Vid utarbetande af dessa reglementen torde de för Köpenhamns och Hamburgs frihamnar gällande föreskrifter kunna i många delar tjena till ledning.» Sålunda kan jag icke förstå, hvarför svårigheterna skulle blifva så stora hos oss i jemförelse med andra länder.

Vidare har utskottet hyst räddhåga för, att den utländska konkurrensen skulle komma oss in på lifvet. Men jag förstår icke då, huru man kunnat tillåta insättandet af ångfärjor mellan Sverige och Danmark och sedan satt jernvägar i förbindelse med dessa färjor. Man borde väl då hafva stannat med tågen i Lund för att hindra utländingen att genom allt för gynsamma kommunikationer komma oss för nära in på lifvet. För cirka 20 år sedan funnos blott tvenne ångfartyg, som uppehöll varutrafiken mellan Stockholm och Hamburg, det var två svenska båtar, de buro sig icke, och bolaget upplöstes. Nu är det icke mindre än 14 tyska båtar, hvilka ombesörja varutrafiken mellan Hamburg, Stockholm och Östersjökusten. Det visar, huruledes tyskarne förstätt att tillvarataga sina intressen och öka denna sin trafik. Vi skulle ju kunna hämma den utländska konkurrensen genom att förbjuda båtarne att anlöpa Sveriges kuststäder, men tyvärr är ju detta icke möjligt i följd af gällande handelstraktater.

Hvad sjelfva förslaget beträffar om inrättande af uteslutande ett exportfrilager, så är ju detta blott att leka kurra gömma med alla dem, som önska få en frilagersinstitution till stånd, ty tydligt är, att man icke kan tänka sig, att en sådan inrättning skall vara af någon egentlig betydelse. Det vore endast få, som komme att begagna sig deraf, ja, deri skulle utskottet verkligen få rätt. Jag kan icke fatta, hvad resultatet skulle blifva härutaf. Ett uteslutande exportfrilager skulle icke någon begagna sig af eller värdera. Äfven om man skulle taga bort ordet »uteslutande» och önska endast ett exportfrilager,

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

skulle det här blifva af ringa betydelse, man måste taga steget fullt ut och göra oss likställda med andra länder.

Jag har studerat denna institution i Tyskland, der den står på sin höjdpunkt. I samma mån skyddssystemet der utvecklades, var man der så klok, att man beredde lättnader på alla sätt i fråga om tullbehandlingen. Så t. ex. har jag mig bekant, att i de fria hansestäderna Hamburg och Bremen, der förut ej fans några tullar, så fort dessa städer kommo in i det Tyska tullförbundet, blefvo deras köpmäns magasiner straxt förklarade för frilager. Dessa arbeta nu på det mest tillfredsställande sätt, visserligen med en extra kostnad för frilagersinnehafvaren till följd af hans skyldighet att betala tullvaktmästaren. Denne finnes dock hela dagen på köpmannens kontor, och när han vill gå in på frilagret, tillsäger han tullvaktmästaren att öppna magasinet, der varor ligga packade från golf till tak. Magasinet innehåller många våningar, och man vet icke af, att något är under tullbevakning; aldrig hör man talas om någon smuggling, utan tvärt om erfor jag för någon tid sedan af en bekant, att genom detta sätt att betala en tullvaktmästare kontrollerar denne äfven arbetsfolket, att icke några stölder eller bedrägerier från dess sida förfvas. Det är således till stor fördel för köpmannen att hafva tillgång till denne tullvaktmästare.

Öfver allt i andra länder, i Tyskland och Danmark, finnas stortartade frilager, samma förhållande i Ryssland. Jag vet då icke, hvarför man skall vara så rädd för denna institution, hvilken dock är nödvändig, för att våra svenska köpmän skola vara likställda med utlandets.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra yrkar jag bifall till den kongl. propositionen.

Herr Bergendahl: Utskottet har, såsom synes af det föreliggande betänkandet, afstyrkt den kongl. propositionen om frilager m. m., men som kammaren genom sitt nyss fattade beslut i afseende på föredragningssättet bestämt, att den kongl. propositionen i allt fall skall paragrafvis genomgå och behandlas, anhåller jag att få yrka afslag på den nu föredragna paragrafen.

Jag har för min del icke kunnat känna mig tilltalad af det kongl. förslaget, och detta af den orsak, att jag icke kan finna detsamma skola medföra de bebådade stora fördelarne för vår handel och sjöfart, men i dess ställe synes mig detsamma egnadt att kunna blifva till väsentlig skada för den svenska industrien. Hvad angår mina betänkligheter uti det sistnämnda afseendet, vill jag här nu icke vidare inlåta mig i några detaljer, utan hänvisar i det fallet endast till hvad utskottets betänkande i afseende härå innehåller, öfvertygad, som jag är, att efter mig så, väl utskottets ärade ordförande som de här närvarande ledamöter af bevillningsutskottet, hvilka på detta område äro mera hemmastadda än jag, komma att föra fram och närmare utveckla de skäl, hvilka legat till grund för utskottets hemställan. Men deremot har jag funnit mig kunna ingå på det kongl. förslaget i så fall, att jag finner vara lämpligt att antaga detsamma i hvad det afser exportfrilager. Af frilagerskomiténs utlåtande, af den kongl. proposi-

tionen, som hvilar på detta utlåtande, genom uttalanden af enskilde framstående affärsmän och i pressen samt slutligen genom de skrivelser, hvilka anländt till utskottet, framgår otvetydligt, att hufvudändamålet med frilagersinstitutionen skulle vara att befördra vår export. Nu har visserligen till min stora förvåning en ärad talare på geflebänken nyss sagt, att om man skulle antaga bevillningsutskottets hemställan om en skrivelse till Kongl. Maj:t i detta afseende, så skulle detta vara detsamma som att leka kurra gömma med hela denna fråga äfvensom att detta exportfrilager icke vore af någon den ringaste betydelse.

Ja, detta den ärade representantens uttalande öfverensstämmer ju icke alls med de myndigheters utlåtanden, som jag nyss omnämnde. Och jag vill till yttermera visso erinra om, hvad enskilde personer i ämnet anført uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift af den 15 februari detta år. Det var en del köpmän i Stockholms stad, som, under erinran, att frilagerskomitén funnit, att frilagersinstitutionen skulle lända vårt näringslif till afsevärdt gagn, förklarade: att de vore lifligt öfvertygade om de stora fördelar, som härigenom skulle beredas såväl vår handel som vår industri, i det att möjlighet till väsentligt ökad afsättning på grannländerna genom frilagersinstitutionen skulle beredas; samt att de icke afsåge att genom frilagret bereda sig otillbörliga lättnader vid importen framför sina konkurrerande landsmän, utan eftersträfvade endast det viktiga målet att varda satta i stånd till framgångsrik täflan med utlandet i afsättningen på grannländerna af importerade varor såväl enbart som i förening med svenska produkter äfvensom genom tillverkning å frilagret för export af industrialster, framställda af dels inhemska, dels och tullpligtiga råvaror eller halffabrikat. Dessa köpmäns hemställan strider ju alldeles emot hvad den ärade representanten på geflebänken nyss i fråga om frilagersinstitutionens nytta framhållit. För min del föreställer jag mig, att äfven detta exportfrilager icke skulle vara till så ofantligt stor fördel. Men jag är ju icke köpman och derfor icke sakkunnig på detta område, utan har hållit mig till hvad som anförts af frilagerskomitén och återfinnes på sidorna 37 och 39 i utskottets betänkande. Dessa uttalanden afse visserligen frågan om en frihamnsanläggning i vårt land, men jag tycker för min del, att de äfven kunna vara tillämpliga i fråga om en frilagersinstitution. Komitén har sagt: »Att frihamnar till äfventyrs kunna komma att inom en ej aflägsen framtid inrättas i Norge och Östersjöprovinserna är äfven en omständighet, som icke får lemnas ur räkningen.» Såsom på sid. 39 i utskottets betänkande finnes omförmäldt, har komitén äfven anført, att den tänkt sig, att en svensk frihamn vid Öresund skulle hafva betydelse för exporten på Finland och Östersjöprovinserna samt nordvestra Rysslands inre delar och en frihamn på vestkusten för exporten på Norge samt en frihamn på ostkusten för exporten på Finland och de nordligare östersjöprovinserna. Och har komitén vidare utlätit sig sålunda: »Besvarandet af den förelagda frågan» (frågan om frihamnsanläggning) »varder dock alltid mer eller mindre vanskligt, då här måste räknas med mycket osäkra faktorer. De förhållanden, som framgå af den statistiska utredning komitén ävägabragt,

Författningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

gifva väl ett ganska kraftigt stöd åt det antagandet, att för svensk frihamn finnas utsigter till både nödigt trafikområde och erforderlig trafik, men någon fullt tillförlitlig beräkningsgrund kunna dessa förhållanden icke sägas erbjuda.»

Som jag nyss nämnde, anser jag, att de betänkligheter, som komitéen framhållit beträffande nyttan af en frihamnsanläggning, äfven kunna tillämpas i fråga om exportfrilager. Men det må vara härmed huru som helst, jag har biträdt utskottets förslag, och jag har funnit det lämpligt att på det sättet gå till mötes köpmännens framställningar. Nu har emellertid denna fråga kommit i ett ganska vanskligt läge genom det beslut, som Andra Kammaren för ett par dagar sedan fattat, att återremittera ärendet till utskottet. Det förefaller mig, som om Andra Kammaren derigenom afvisat den hand, som utskottet bjudit kammaren. Återremissen är efter mitt förmenande liktydigt med ett afslag på utskottets förslag, då man vet, att vid yrkandet på återremiss man under hänvisning till friherre von Knorrings reservation angaf syftet med återremissen vara, att i klämman orden »afsedd uteslutande» skulle utbytas mot uttrycket »endast afsedd», Om man läser den motivering, som förekommer i friherre von Knorrings reservation, framgår det alldeles otvetydigt, att Andra Kammarens afsigt är att genom en bakväg komma till importfrilager. Detta föreställer jag mig, att Första Kammaren icke på något sätt kan vilja vara med om. Derfor kan man ju tänka sig, att frågan om exportfrilager är för denna riksdag förfallen. Jag för min del skall icke sörja deröfver. Jag tror icke, att någon olycka derigenom har skett. Det fins ju i vårt land i motsats till hvad förhållandet är i Norge och Danmark nederlagsrätt, och denna kan, om än, sådan den nu är bestämd, den möjligtvis icke gör en så tillfredsställande tjänst, som önskligt vore, helt visst utvecklas till att blifva för handelsverlden tillfyllestgörande. Om denna fråga rörande frilager skulle blifva undanskjuten till en mer eller mindre aflägsen framtid, och till och med om den aldrig skulle blifva löst i det syfte, som Kongl. Maj:t eller utskottet afsett, föreställer jag mig därför, att man skulle kunna på andra vägar befordra Sveriges handel, sjöfart och industri. Jag anser nemligen, att det skulle vara af största intresse för vårt land att söka åstadkomma direkta förbindelser med aflägsnare länder. Jag föreställer mig, att man derigenom skulle kunna så småningom inom vår köpmannaverld göra sig mindre beroende af de stora frihamnarne och frilagren i städerna Hamburg, Bremen och Köpenhamn. Jag föreställer mig, att, om regeringen skulle vilja taga denna sak om hand, om regeringen skulle finna det vara skäl att föreslå Riksdagen att genom subvention understödja direkta ångbåtsförbindelser med aflägsnare länder, ett sådant förslag skulle kunna möta sympati inom Riksdagen.

Nu har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss yttrat, att genom inrättande af ett importfrilager handelsverlden hos oss skulle blifva i tillfälle att i stället för att hemta sina importartiklar från utländska frilager hemta dem från eget sådant. För min del hyser jag vissa betänkligheter, huruvida detta påstående skulle visa sig fullt riktigt. Jag tror, att, så länge städerna Ham-

burg, Bremen och Köpenhamn hafva sina nuvarande frilagers- och frihamnsinstitutioner, dessa städer, som hafva direkt sjöfart på aflägsnare länder och verdensdelar, äfven om ett svenskt frilager komme till stånd, skulle fortfarande beherska marknaden. Det är icke sannolikt, att vårt frilager komme att hemta en del af sina artiklar från frilagren i de nyssnämnda städerna. Men om vi åstadkommit direkta affärsförbindelser med aflägsnare länder, är det all utsigt, att de svenska köpmännen skulle göra sig mera oberoende af den utländska konkurrensen. Om regeringen ville taga denna sak om hand så, som jag tänkt mig, och komma in med förslag i den väg, jag nu antydt, till Riksdagen, vill jag tro, att Riksdagen skall visa sig tillmötesgående, hvarigenom vår handel och industri skall blifva bättre tillgodosedd än genom ett godkännande af den förevarande kongl. propositionen.

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Herr Dickson: Efter den utredande framställning, vi hört från statsrådsbanken, vill jag inskränka mig till att konstatera den sympati, som inom det samhälle, jag har äran representera, finnes för Kongl. Maj:ts förslag. På föga mera än en timmes afstånd från Malmö ligger Köpenhamns frihamn, och afståndet från Hamburg med dess frihamn har blifvit väsentligt förkortadt genom Nord-Österejökaneln. Om den större svenska handeln skall kunna bestå sjelfständigt, är det nödvändigt, att den vinner en sådan förmån, som förslaget erbjuder. Och äfven för de direkta förbindelser med utlandet, om hvilka den föregående talaren nämnde, är det en förutsättning, att ett frilager finnes. Jag ber således att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i den föreliggande paragrafen, men jag får nämna, att i valet mellan rent afslag och utskottets förslag det senare synes mig ur vissa synpunkter erbjuda väsentliga fördelar, om de dock icke äro så stora, som man skulle önska.

Herr Wester: Jag ber att få förutskicka den erinran, att jag icke deltagit i utskottets förhandlingar rörande förevarande fråga, och att, då Riksdagen år 1894 beslöt en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, jag röstade mot densamma.

Det är nu sant, att frilagar i förening med frihamn kan ega en stor betydelse för ett lands handel, näringar och sjöfart, så vidt nödiga förutsättningar förefinnas, nemligen ett stort handelsområde, lätta kommunikationer med en hel del utländska hamnar och ett betydande kapital, ty en dylik anordning måste dock utgöra ett trafikcentrum, dit exporttrörelsen från ett stort område sammanföres och derifrån importen sprider sig tillbaka ut öfver detsamma. Den skall nemligen utgöra en medelpunkt för världsmarknaden. Men då vårt land icke har någon plats, som eger dessa förutsättningar, har man måst öfvergifva det väsentligaste i förslaget, det, som skulle vara egnadt att befrämja näringarna och sjöfarten, nemligen frihamnsinstitutionen. Det är också en ganska dyrbar anordning, och då frihamnen i Köpenhamn inrättades, ställdes till styrelsens förfogande 24,000,000 kronor, hvilket kapital säkerligen sedan måst ökas. Nu säger man: se på Danmark; det kan med stolthet visa på sitt frilager

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.*

(Forts.)

och sin frihamn. Jag svarar: se på Sverige; vi kunna med ännu större stolhet visa på vår storartade industri, som är egnad att gifva landet ekonomisk bärkraft och folket arbetsförtjenst. Det ena landet har funnit med sin fördel att hafva en friare tullagstiftning, och det andra har antagit en mera snäf sådan, hvaraf följden blifvit, att det ena landet har fått sitt frilager och frihamn och det andra landet sin storartade industri. Handelns och industriens intressen stå här emot hvarandra, och i Sverige har man gifvit de senare företräde. Af hvad som skulle vinnas med frihamn och frilager gemensamt återstår för frilagret ensamt endast ett handelsintresse och framför allt ett sådant med utländska varor. Detta må vara stort, det må vara berättigadt, så tillhör det dock representationen att tillse, huruvida det är förenligt med landets verkliga intressen, huruvida det är förenligt med i landet gällande förordningar. Man har inom komitén, som utredt denna fråga, flersaldiga gånger med styrka framhållit hvilken stor betydelse frilagret skulle ega, derigenom att inom detsamma skulle anordnas åtskillig industri, hvilken af utländska och inhemska produkter skulle kunna fullborda arbeten, hvilka sedan exporterades. Nu har utskottet, som icke vill vara med om ett frilager för import, dock ansett sig böra gå deras önskan till mötes, som framhållit frilagrets stora betydelse i nyssnämnda afseende, och föreslagit ett exportfrilager. Jag vågar dock tro, att ett sådant frilager aldrig kan komma till stånd, ty vår exportrörelse kan icke gå några omvägar genom ett frilager, utan måste söka sig ut på genaste och billigaste väg direkt till världsmarknaden. De fabrikanter, som skulle fabricera dessa varor af utländska och inhemska produkter, finna säkerligen med sin fördel att göra det inom sina fabriker i stället för inom det dyrbara och väl bevakade frilagret. Jag tänker mig t. ex. en lampfabrikör, som importerar brännare och sätter tillsammans lampor, och när han sedan exporterar dem, kan han ju få restitution på den erlagda tullen. På samma sätt är det med en annan fabrikation, som man talat mycket om, nemligen kondensering af mjölk med utländskt socker. Denna fabrikation kan försiggå mycket väl utan frilager, ty vid export af den kondenserade mjölken kan det beräknas, huru mycket socker som användts, och restitution å den erlagda tullen äfven då erhållas.

Nå, hvad säga nu reservanterna om detta förslag, som de förut så varmt förordat? Jo, de säga, att det icke duger till någonting alls, och, att det endast skulle blifva ett förslag på papperet; och jag tror nästan, att de hafva rätt deruti. Den fabrikation, som skulle kunna ega rum inom frilagret och hvars tillverkningar skulle kunna med fördel derifrån exporteras, är verkligen af så ringa betydelse, att frilagersanordningen skulle blifva alldeles för dyr för den. Nå, hvad blir då, kan man fråga, konklusionen af det hela? Jo, den ställer sig så, att, då de, som nu önska frilager, hafva framhållit den stora betydelse frilagret har med afseende å exporten för att derigenom få hvad de helst önska, nemligen frilager för import, så har bevillningsutskottet, som icke velat vara med om ett frilager för import, slagit sina motståndare med deras egna vapen, och dermed anser jag, att denna del af frågan kan läggas till handlingarna. Den har fyllt sin uppgift att bevisa hvad som borde bevisas.

Återstår sedan den andra delen af frågan, om importen. Dess förnämsta uppgift är att uppmuntra och befrämja handeln med utländska varor inom vårt land. Efter många och långa års strider och arbete infördes här i landet ett system, egnadt att skydda våra näringar, att göra oss allt mera oberoende af de utländska varorna och att derigenom göra landets ekonomiska ställning allt starkare. Nu föreligger åter ett förslag, som med all kraft åter skall upptaga konkurrensen med våra näringar, genom att på allt sätt uppmuntra denna handel med utländska varor till — jag vågar påstå det — några få kapitalstarka affärsmäns fördel på de många smås bekostnad. Ty det kan icke förnekas, att denna frihandelsinrättning kommer att i mångt konkurrera med detaljhandlarne. Detta är så fullständigt utredt förut, att jag icke nu skall upptaga tiden dermed. Då vi emellertid se, huru importen till vårt land år för år växer i oro-väckande grad och redan nu inger berättigade bekymmer, kan man verkligen fråga, om det är skäl uti att ytterligare öka densamma, och detta desto mera i en tid, då samhället blifvit gripet af en magt, som är nästan oemotståndlig och som heter *tidens fordringar*, egnad att höja välflefnaden, lyxen och behovet af det utländska kramet.

Herr greve och talman! Då nu frilagerinstitutionens speciella uppgift är att befrämja handeln inom vårt land med utländska varor, och genom att flytta konkurrensen från utlandet inom våra egna gränser, ytterligare vill uppmuntra importen af utländskt kram, öfverflödsvaror och lyxartiklar till förfång för våra näringar, till skada för landets ekonomi och till förlust för statsverket, vågar jag vördsamt yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställen.

Herr Almgren, Oscar: När det kongl. förslaget om frilager framlades, väckte det inom vidsträckta köpmanna- och industriidkarekretsar stor tillfredsställelse. Man hoppades nemligen med säkerhet att nu kunna nå det mål, hvarefter man så länge sträfvat, och man beredde sig att med friska krafter upptaga konkurrensen med våra grannar, danskarne och tyskarne, sedan vi nu hade utsigt att tillförsäkras samma slags vapen. Så mycket större blef då nedslagenheten, när man erfor bevillningsutskottets utlåtande. Jag vill nu icke ingå i någon närmare kritik af de motiv, som föranledt bevillningsutskottet att yrka afslag å den kongl. propositionen. Dessa motiv hafva blifvit granskade och bemötta på ett genomgående sätt af tvenne föregående talare. Men jag ber deremot att få yttra några ord om det motiv för afslag, som blifvit framställt af de båda näst föregående talarne och hvilket ju äfven gått som en röd tråd genom bevillningsutskottets utlåtande, nemligen att den lättnad, som man vore beredd att gifva åt handeln, ovilkorligen skulle lända till skada för den svenska industrien. Jag för min del uppskattar till fullo det varma intresse, som från det hållet visats för vår industri, men jag fruktar, att man gör sig skyldig till icke så liten öfverdrift och till en ganska stor missuppfattning, då man städse vill häfda den åsigt, att handelns och industriens intressen skulle vara så absolut stridiga mot hvarandra. Utan handel ingen industri! Och alla tiders erfarenhet har visat, att det

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

har varit handeln, som varit vägbrytande. Sedan har industrien följt i spåren. Se t. ex. på Tyskland! Tro herrarne, att de tyska industridkarne skulle kunnat vinna en sådan omfattande afsättning för sina produkter på alla jordens länder, om icke handeln brutit väg för dem. Dervid hafva frilagren och frihamnarne i Hamburg och Bremen och på andra ställen för den tyska industrien varit till obestriddlig hjälp. Det är erkänt från många håll. På samma sätt har ju frilagret i Köpenhamn varit en mäktig häfstång för de danska köpmännen, för att de skulle kunna vinna den omfattande afsättning på Sverige, som de verkligen eröfrat, och hvilken eröfring med hvarje dag hotar att blifva större. Nu skulle ett frilager i Stockholm t. ex. kunna spela alldes samma rol för Sverige som frilagret i Köpenhamn för Danmark. Alla förutsättningar för, att ett dylikt frilager skulle verka höjande på vår handel och industri, förefinnas. Kommunikationerna med Finland har år från år ökats i höget tillfredsställande grad, och de kunna komma att ännu mera förbättras, om den påtänkta jernvägen till Kapellskär kommer till stånd. Emellertid är det ett faktum, att vi nästan hela året om hafva snart sagdt daglig kommunikation med Finland. Det ligger för öppen dag, att en köpman, som på ett håll kan få en order utförd inom 24 timmar, vänder sig företrädesvis till det hållet i stället för att vända sig till andra håll, från hvilka en varutransport skulle taga dubbla eller tredubbla tider. Alla förutsättningar finnas för, att vi här i Stockholm skulle kunna leverera en stor del varor till samma pris som köpenhamnarne och hamburgarne. Man har sagt: hvad hjälper det, att man upprättar ett frilager i Sverige; finnarne skulle kunna göra detsamma i sitt land. Ja, jag vill icke bestrida, att ett frilager i Finland med afseende å ett svenskt frilagers verksamhet på Finland skulle kunna hafva ungefär samma verkan som man nu väntar sig, att ett frilager i Sverige skall hafva med afseende å Köpenhamns frilagers verksamhet på Sverige. Men dervid är att taga i betraktande, att det svenska frilagret skulle bakom sig hafva en marknad på 5,000,000 invånare. Den, som har den största omsättningen, är också i stånd att erbjuda de billigaste prisen. Det skulle alltså alltid qvarstå en viss öfverlägsenhet på vår sida, äfven om en frilagersinstitution skulle komma till full verksamhet i Finland.

De tvenne senare talarne hafva framkommit med ett par yttranden, som jag äfven anser mig böra bemöta.

Den förste af desse talare yttrade, att det låge närmare till hands och vore bättre, att representationen visade sitt intresse för handeln och på samma gång för sjöfarten genom att bevilja subvention för aflägsnare linier, hvarigenom vårt begagnande af Köpenhamns och Hamburgs hamnar som mellanhänder icke skulle behöfva längre komma i fråga. Men jag hemställer: är det icke bra mycket bättre att begagna sig af den naturligare förutsättningen, att icke gå så att säga öfver ån efter vatten? En frilagersinstitution skulle kunna anordnas utan den ringaste uppoffring för statsverket. Huru skulle det deremot ställa sig med afseende å dessa subvenerade ångbåtslinier? Jo, derom har man erfarenhet från åtskilliga länder. Det blefve en ganska betydande utgift för statsverket. Är det icke i allt fall bättre,

att man vänder sig till det närmaste målet och söker få det uppfyllt, innan man söker det aflägsnare, som är mycket mera ovisst och derjemte förenadt med betydande kostnader?

Den andre talaren yttrade, att ett frilager icke skulle kunna lända till någon märkbar fördel för industrien. Det skulle vara uteslutande för handeln. Hvilka skulle då komma att begagna sig af ett frilager exempelvis i Stockholm, bygdt på de grunder, som äro framställda i den kongl. propositionen? Jo, efter min uppfattning skulle det i främsta rummet vara engros-köpmännen för kolonialvaror och sydfrukter och dylikt. Men derjemte har man all anledning att tänka sig — och det är bestyrkt af de inlagor, som äro lemnade till bevillningsutskottet —, att en icke oväsentlig fabrikation skulle komma att ega rum på frilagret. Denna fabrikation skulle visserligen vara afsedd för export. Men det förutsättes dock, för att denna export skall komma till stånd, att man icke blir alldeles afskuren från möjligheten att importera åtminstone affall eller en del fabricerade varor eller råvaror. Jag frågade nyss, hvilka skulle begagna sig af frilagret. Jo, utom engrosisterna skulle det vara fabrikanter, som använde dels tullpliktiga varor och dels råvaror, producerade inom landet. Men vid all produktion uppstår affall. Och det är ett faktum, som med hvarje dag gör sig mer och mer gällande, att den fabrikation, som icke förstår att på tillfredsställande sätt tillgodogöra sig affallet, icke kan bedrivas med den vinst den bör gifva. Här skulle nu som ett vilkor uppställas: affall får icke importeras; det skall kastas i sjön eller exporteras. Detta vore ju icke allenast hårdt för den enskilde, det vore ju en ren nationalförlust. En annan grupp af näringsidkare, som skulle begagna sig af frilager, vore sådana, som använda dels tullpliktiga råvaror, dels tullpliktiga halffabrikat. Dessa skulle efter all sannolikhet komma att, samtidigt med att de drefve sina fabriker inom landet, äfven drifva tillverkning på frilager af varor, direkt afsedda för export. Men nu vet man af erfarenheten, huru svårt det är att ställa fabrikation och förädling af råvaror, när den skall ske vid två fabriker på olika ställen, så, att icke vid något tillfälle brist kan uppstå på det ena stället och öfverflöd på det andra. Man borde då kunna vara i tillfälle att fylla bristen från filialen, om behof deraf skulle yppas vid hufvudfabriken.

Slutligen finnes det äfven en tredje grupp: de, som arbeta med tullfria råvaror, men som — såsom fallet är i Sverige — hufvudsakligen sysselsätta sig med tillverkning af medelkvaliteter. För att möjliggöra export fordras då att komplettera dessa tillverkningar dels med billigare varor och dels med sådana till högre pris, lyxartiklar, som icke lämpa sig för inhemsk tillverkning. Det egna fabriikatet skulle således öfversändas till frilagret och der kompletteras med dessa båda utländska tillverkningar, den allra billigaste och den allra dyraste. Derigenom vunne man fördelen af ett större sortiment och hade derigenom utsigt att vinna afsättning på utlandet.

Således synes det, att det uttalande, som gjordes af representanter från Stockholms börs och der dessa framhöllo vigten af frilager, afsedda för export, icke motsäges af hvad som nu har blifvit yttradt från herr Rettigs sida, hvilka yttranden herr Bergendahl ansåg stri-

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.

(Forts.)

dande mot hvarandra. Ty jag tror mig hafva visat, att i och för export fordras rättighet att i vissa fall få importera, och detta är ju genom bevillningsutskottets förslag alldeles uteslutet.

Något måste göras i tid, mina herrar! Den, som kommer allt för sent på valplatsen, sedan de andra redan intagit sina ställningar, har ofta förutsättningar för att lida nederlag. Jag hemställer då: är icke tiden inne, att vi se oss om efter nya afsättningsområden för vår industri? Den tidpunkt är icke aflägsen, då öfverproduktion kommer att ega rum; den har i vissa fall redan börjat.

Det är äfven i ett annat afseende, som jag tror, att det vore nyttigt att i tid tänka sig för, nemligen i fråga om att söka befrämja framkomsten af sådana industrier, som icke uteslutande äro byggda på våra skogar och våra grufvor. Dessa äro icke outtömliga. Hvad som är önskligt är att finna nya industrier, som vore baserade på årligen återkommande skördar, på produkter från vårt jordbruk, vår mejerihandtering, våra fruktträdgårdar, våra fisken. Detta skulle kunna ske i många fall genom införande af frilagersinstitutionen. Jag skall be att få påpeka den af en talare nyss omnämnda tillverkningen af kondenserad mjölk. Denna skulle bedrivas med utländskt kolonialsocker. Efter hvad som uppgifvits, lämpar sig nemligen icke hvitbetssockret för denna tillverkning. Vidare skulle kunna förekomma förädling af våra frukter, våra skogsbär och särskildt af vårt fiskes produkter. Såsom det nu är stäldt, försvåras vår export af inlagd fisk derigenom, att såväl kryddor som finare oljor äro belagda med ganska höga tullsatser.

Här har talats om restitution. Ja, jag hemställer till er, mina herrar, huru ofta har icke denna restitutionsfråga förekommit, och det har visat sig omöjligt att genomföra den. Vi hafva vid denna riksdag redan två exempel i detta afseende, och jag ber att få erinna om, huru frågan stälde sig, då för några år sedan råsilke var belagdt med införseltull och man ville medgifva restitution vid export af sidenväfnader. Man hemställde då till mig såsom fabrikant af siden att sjelf uppgifva den siffra, som skulle vara lämplig för beloppet vid restitution. Jag har aldrig varit stäld inför en så svår fråga. Det gälde att samvetsgrant besvara den, och jag sökte att göra det med ledning af de fakta, som förelågo. Men jag är mycket glad, att tullen borttogs och dermed äfven restitutionen. Ty det hade när som helst kunnat inträffa, att jag gjort en orättmätig vinst derigenom, att restitutionsbeloppet bestämts under förhållanden, som sedermera kunnat ändras, och genom dessa förändrade förhållanden exporten obehörigen gynnats. Det är att märka, att restitutionen endast gälde helsidenväfnader, icke halvesiden. Man insåg nemligen på förhand, att det var omöjligt att medgifva någon restitution i fråga om halvesiden; ty i afseende å denna vara kunde man icke på förhand beräkna, i hvilken grad silke ingick emot bomull. På samma sätt ställer det sig utefter hela linien med afseende på dessa restitutioner. Det är icke möjligt att genomföra ett ordentligt konsekvent system. Det gifver anledning till stora farhågor, att derigenom skulle uppstå premiering af enskilda fabrikat.

Med de utsigter för tillverkning på frilager, som jag nyss har

antyd, af sådana artiklar, som skulle grunda sig på den årliga produktionen inom landet, tror jag, att det sålunda skulle öppna sig ett fält för samverkan emellan frihandlare och protektionister, der de båda kunde enas i gemensamt arbete.

Det är i förhoppning, att något sådant må kunna komma till stånd, som, då nu första punkten, hvilken hemställer om frilagers inrättande, är föredragen, jag för min del ber att få yrka bifall till den kongl. propositionen i denna punkt.

Herr Lithander: Då jag hade äran deltaga i det komitéarbete åren 1894 och 1895, som ofta blifvit i den kongl. propositionen åberopadt, och jag vid frågans slutliga behandling inom komitén afgifvit en reservation, kunde det må hända varit tillräckligt, att jag endast åberopat densamma, alldenstund den näst förste talaren behagade yttra, att det är just de i denna reservation uttalade åsikter, som återkomma i det nu föreliggande utskottsutlåtandet. Men det må vara mig tillåtet att begagna tillfället för att något närmare angifva, huru jag kommit till just dessa åsikter.

Vid 1886 års riksdag framlades af den themptanderska regeringen första gången förslag om inrättande af frilager med stöd af yttranden från dåvarande chefen för tullverket Bennich och chefen för kommerskollegium Wærn. Alltså ett fullständigt frihandelsförslag. Det var helt naturligt, att jag, som städse hyllat skyddsvänliga åsikter, skulle betrakta det som en samvetspligt att dervid noga öfverväga, huru jag borde afgifva mitt votum. Jag satt nemligen äfven då i bevillningsutskottet. För att kunna med lugn afgifva mitt votum i en sådan fråga ansåg jag nödigt att noga väga mot hvarandra de fördelar, som genom inrättande af frilagar kunde beredas Sveriges handel, och de olägenheter eller må hända skador, som skulle kunna drabba den svenska industrien. Det var då visserligen icke i Kongl. Maj:ts proposition intaget förslag äfven om kreditupplag, men det fans dock i den ursprungliga begäran, som ingick till Kongl. Maj:t från handelsföreningarne å två handelsplatser, nemligen Göteborg och Malmö. Jag insåg mycket väl, att fastän det för tillfället endast var fråga om frilager, skulle detta naturligtvis endast vara första steget och det nästa blifva att införa kreditupplag. Jag behöfver nog icke närmare redogöra för frilagrets beskaffenhet, ehuru man verkligen under samtal med kamrater i Riksdagen finner, att det existerar temligen ofullständiga insigter derom.

Hvad kreditupplag beträffar, har man kan hända ännu mindre tänkt sig in i saken, eftersom det är en fråga, som nu icke föreligger. Kreditupplag är grundadt på de största eftergifter och friheter, som tullverket kan lemna importörer. De bestå deri, att de importerade, oförtullade varorna få uppläggas i butikerna hos köpmännen i städerna. De behöfva då icke betala tull för varorna, förrän dessa äro försålda. De få kredit på tullen, så att endast hvar tredje månad — jag talar nu om Köpenhamns kreditupplag — uppbares likvid för hvad som under tiden förtullats. De varor, som icke försålts, kunna returneras. Jag finner det vara en klar sak, att, om frilager inrättades hos oss, till förmån för de stora importörerna, det skulle blifva

Författningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

en stående årlig riksdagsfråga att snarast möjligt inrätta äfven kreditupplag till nytta för de mindre köpmännen. Ty det vore ju endast rättvisa, och hvad skulle man väl kunna anföra för skäl mot en sådan framställning, då man till en del af våra köpmän lemnat de lättnader för deras importhandel, som ligga i frilagersinstitutionens inrättande? Jag får upprigtigt säga, att den faran har för mig stått såsom ganska olycksbådande — faran för den svenska industrien nemligen af att fria upplagslokaler medgifvos för oförtullade utländska industrialster.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställde nyss den frågan, huruvida den industriella fienden vore farligare, om han befinner sig i Hamburg och Berlin eller inom våra egna gränser. Ja, naturligtvis, ju närmare en fiende kommer, desto farligare är han. Det kan icke bestridas, att, om frilagersinstitutionen skulle utveckla sig till kreditupplag och således den utländska industriens alster komme att ligga i köpmännens butiker vid sidan af de svenska fabriken, man derigenom hade tillförsäkrat de utländska tillverkarne ett betydande öfvertag. Om Riksdagen derjemte tillförsäkrar importörerna kredit på tullen, då synes det mig, som om man skaffat sig fienden in på lifvet och åstadkommit ett tryck på den svenska industrien, som den icke skulle kunna uthärda i längden. Ty det är dock ett faktum, att huru lyckligt, fort och kraftigt den svenska industrien utvecklats sig, så har den dock icke kunnat blifva så stark, att icke de stora industriländernas produktion är den öfvermäktig.

Detta har varit bestämmande för mitt beslut, och det är hvad som gör, att jag icke heller i dag kan rösta för den kongl. propositionen.

Man har alltid, då denna fråga förevarit, åberopat Danmarks exempel, och man har framhållit det nödvändiga i att vi upptaga konkurrensen med Danmark. Ja, detta är ett tal, som jag icke riktigt förstår; ty man måste ju taga i betraktande de olika förhållanden, som råda här och i Danmark, och i all synnerhet bör man taga i betraktande den stora skilnaden i det geografiska läget. För att ett land skall kunna med fördel bedrifva transito- och reexporthandel fordras att såsom Danmark vara ett genomfartsland. Genom sitt geografiska läge är det hänvisadt till att taga hand om just detta slag af handel. Varorna från kontinenten och sydligare länder gå till stor del öfver Danmark. Detta land har således i sitt i detta afseende förmånligare läge en fördel framför oss, som vi icke kunna taga ifrån det. Det lönar sig således icke att upptaga en konkurrens med Danmark, utan vi få böja oss under nödvändigheten att taga våra varor den vägen. Det finnes icke heller något land, till hvilket vi kunna tänka oss en reexport i någon nämnvärd mån. Om vi företaga en undersökning rörande hvad och hvart vi skulle kunna reexportera, skola vi snart komma under fund med, att de mycket färglagda förespeglningarna om en reexporthandel reduceras ofantligt mycket. Vi tänka oss t. ex. denna handel, bedrifven från på vestkusten befintliga frilager. Man skulle då i första hand vända sig till Norge för att der vinna afsättning för dels här fabricerade, dels importerade varor. Har erfarenheten visat eller äro utsigterna för framtiden sådana, att man kan derpå bygga några förhoppningar om att

en reexporthandel till Norge kan komma till stånd? Är icke reexportmöjligheterna i detta fall ofantligt små? Kan man vidare tänka sig att i Norge få afsättning för fabrikat, tillverkade af dels utländska, dels svenska råämnena? Är icke Norge i det afseendet temligen likställt med oss både hvad tillgång på egna råämnena som hvad importerade beträffar? Det är icke troligt, att sympatierna för Sverige äro så stora, att de skola föranleda de norska köpmännen att komma öfver till oss för att härifrån köpa varor — så mycket mindre som vägen från utlandet till Norge är lika kort som till oss och Norge har lika goda sjöfartsförbindelser som vi. Man bedrager sig sannerligen sjelf, om man tror, att denna handel skall blifva af vidare betydelse. Den blir minimal, den blir af ytterst små dimensioner.

Vända vi oss sedan till Danmark, så hvad är det för utsigter för oss att kunna etablera en reexporthandel på Jutland? Icke kan man begära, att danska köpmän skola vända sig till Sverige för att återköpa hvad som gått öfver de danska öarna hit till oss. Lika små äro utsigterna i afseende å Tyskland. Återstår alltså Finland. Ja, jag medgifver gerna, att handeln på Finland kanske skulle ökas. Den har existerat och existerar fortfarande, men i ganska liten skala i afseende å sådana artiklar, som här kunna komma i fråga, och utsigterna till en betydande sådan affär äro verkligen icke stora. De äro i alla händelser för små, för att man dervid skulle kunna fästa så stora förhoppningar, som man i allmänhet synes göra, och särskildt för att man skulle vilja företaga sig någonting, som är liktydigt med att tillfoga vår industri skada. Vi böra komma i håg, att det nationella arbetet är en klenod, som man bör bevara, och man vanvårdar det icke ostraffadt.

Här har såsom skäl för inrättande af frilager också framhållits, att man kunde åstadkomma industri på frilagren. Ja, jag bestrider det ingalunda. Men denna industri måste af nödvändigheten begränsas till så små dimensioner, att den lika litet och ännu mindre är att fästa sig vid än reexporthandeln.

Man har vidare sagt, att det är nödvändigt att genom denna institution åstadkomma lyftning för sjöfarten och utrikeshandeln. Frilager å svenska handelsplatser kunna enligt mitt förmenande litet eller intet inverka på sjöfarten. Litet förstora lokaltrafik kan på sin höjd talas om. Med »utrikeshandel» kan man ju förstå olika saker. Jag vill gerna uppmontra den utrikeshandel, som tillför vårt land råvaror, kolonialvaror, eller alla nödvändighetsvaror öfver hufvud taget. Men jag vill icke vara med om att befrämja importen hit af sådana artiklar, som vi böra söka att sjelfva tillverka för våra behof. Det är nödvändigt att i främsta rummet befrämja svensk produktion för att gifva vårt folk arbete och för att industrien skall kunna fungera såsom en inkomstkälla icke allenast för kommunen, utan också för staten. Hvad beträffar det förstnämnda slaget af handel och reexporthandeln — nemligen den med sådana varor, som jag nyss uppräknade — så hafva vi hjälpmedel i våra tullnederlag. Denna institution finnes icke i Danmark, och därför måste man der anlita frilager såsom en ersättning. Den näst förste talaren sade, att denna institution — nederlagsinstitutionen — endast passar för de stora

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

köpmännen. Det ligger ett stort misstag i denna uppfattning; ty nederlag består i rättigheten att under tullverkets lås upplägga varorna till och med i sitt eget hus, i källare eller hvilket väl tilläst rum som helst. Det medför mycket små kostnader, endast en procent af tullen, och varan får, mot denna afgift årligen, ligga der ända till fem år. Det enda besväret dermed är att hvarje gång man vill taga ut ett kolly skicka efter en vaktmästare från tullen, och kostnaden därför är försvinnande liten mot den för en mindre köpman att deltaga i kostnaden för ett frilager.

Vi hafva dessa båda institutioner, nederlagsrätt och transitoupplag, som underlättar vår export och reexport och som göra, att den alls icke hindras i afseende å sådana varor, som jag förut angifvit. Denna institution förbigår man alltid att omnämna, och det är icke berättigadt, ty den är tillfylllestgörande för oss, visserligen icke då det gäller att ompacka och behandla varorna såsom i allmänhet industriartiklar, galanteri- och lyxartiklar, öfverflödsvaror och sådana, der man skall göra sitt val genom smak för färger, mönster och modeller, men då det gäller exempelvis kaffe och andra kolonialvaror, med hvilka detta icke behöfves. Här har visserligen påståtts, att det skulle vara en fördel att blanda ihop olika sorter kaffe, men jag har aldrig hört, att man brukar åstadkomma olika kaffequaliteter genom att blanda ihop sorterna. Det händer genom olyckshändelse, att säckarna gå sönder och kaffet blandas ihop; men det blir en förlust för egaren. Jag tror således, att detta påstående är beroende på en missuppfattning.

Det nämndes vidare, att frilagersinstitutionen finnes öfverallt på kontinenten. Ja, hvad som är nödvändigt och passande för det ena landet, passar icke alltid för det andra. Det är klart, att i de länder, der världshandeln stryker igenom, der är man olika situerad än i ett land, der man alls icke har någon genomgångshandel. Hit kommer sannerligen ingen från andra länder för att se på våra importerade artiklar och köpa dem på frilager. Jemförelsen mellan Dresden eller Leipzig och våra handelsplatser håller icke riktigt streck.

Ja, jag skall icke trötta herrarne med att längre göra reda för min uppfattning. Jag vill blott hafva antydtt, att det icke är på lösa grunder, som jag icke kunnat besluta mig för att för min del tillstodja inrättande af frilager efter danskt mönster. Vi hafva i bevillningsutskottet dock velat tillmötesgå de kraf, som framstälts, om lättnader för reexporten, genom inrättande af exportfrilager, och ehuru vi icke trott på någon stor reexporthandel, hafva vi ansett oss skyldiga att vara tillmötesgående. Men man kallar detta tillmötesgående att leka kurra gömma. Man är icke nöjd med att få ett reexportlager. Hvarför är man icke nöjd? Detta missnöje måtte väl ändå innebära, att det icke varit afsedt uteslutande för reexport. Jag erkänner mycket villigt, att det uppstår svårigheter vid fabrikationen på ett sådant lager, emedan det blir svårt att afpassa den kvantitet varor, som kan behöfvas. Men det är ej lätt att lagstifta så, att det äfven i de minsta detaljer tillfredsställer båda partierna. Det är mycket ledsamt, om det icke betraktas såsom ett tillmötesgående, detta utskottets bemödande.

Jag skall icke göra något yrkande; jag har blott velat tillkännagifva min åsigt.

Forfattningsförslag om frilager m. m.

(Forts.)

Herr Almström: Herr grefve och talman, mine herrar! Då jag nu går att bemöta en del af hvad som yttrats utaf de talare, som förordat Kongl. Maj:ts förslag, skall jag be att få återföra diskussionen till en något mera reel grund, till förslaget bestämmelser och till hvad de resultera.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag erhåller en innehafvare af frilager kredit på tullen för sina der upplagda varor, till dess de äro sålda. Han kan der anordna ganska omfattande utställningar. Han löper minskad risk vid drifvandet af sin affär, då han utan vidare får från frilagret utföra varor, som han icke kunnat försälja. Han kan fördela hvad som inkommer i huru små partier som helst, och han kan äfven, om han så önskar, drifva detaljförsäljning antingen direkt från lagret eller genom att utom lagret anordna kontor, der order kunna upptagas och kunderna expedieras. Det har visserligen af en ärad talare blifvit sagdt, att han icke kunde förstå, hvilken fördel dessa kontor skulle medföra framför dem, som redan finnas. Svaret härpå är mycket lätt att gifva. Om jag af en agent för en utländsk fabrikant beställer en vara, så får jag i allmänhet vänta på den; men om i sammanhang med frilager ett dylikt kontor är inrättadt, kan en order, som der upptages, genast från frilagret expedieras. Det är ej heller något, som hindrar en utlänning att förskaffa sig rätt att innehafva frilager. I Kongl. Maj:ts förslag är visserligen ett uttryckligt förbud deremot gifvet, men vi känna alla, huru lätt ett sådant kan kringgås. Utländingen behöfver blott skaffa sig en svensk man som agent. Om denne är en respektabel person, torde hvarken generaltullstyrelsen eller Kongl. Maj:t kunna neka honom frilagersrätt.

Huru kunna nu dylika frilager inverka på industrin? Jo, de, som förorda frilager, erhålla sådana lättnader, att varan derigenom kan försäljas billigare. Enligt det nu gällande tullsystemet äro tullarna åsatta i syfte, att det utländska fabrikatet måtte så fördyras, att det svenska kan bestå i kampen dermed. Beviljas nu frilagersrätten, så sker derigenom i realiteten en nedsättning af tullarna. Frågan har varit och förblifver en frihandelsfråga och måste därför af den, som har skyddsvänliga åsikter, på allt sätt motarbetas. Det är på denna ståndpunkt jag från början har stått och fortfarande står. Att frågan vid sin föregående behandling här i kammaren har betraktats med en viss likgiltighet, beror nog derpå, att det är högst få, som ha satt sig in i hvad den innebär. Vid de riksdagar, då den förevarit här, nemligen åren 1891, 1892 och 1894, har kammaren varit mycket glest besatt. Vid 1891 års riksdag voro endast 111 ledamöter närvarande, af hvilka 55 röstade för en skrivelse till Kongl. Maj:t, under det att 56 röstade emot. Vid 1892 års riksdag voro 94 närvarande, af hvilka 45 röstade för och 49 emot; och vid 1894 års riksdag, då skrivelsen beslöts, voro af kamrarnes ledamöter 89 närvarande, och af dessa röstade 47 för och 42 emot. Jag är fullkomligt öfvertygad om, att en stor del af dem, som då voro frånvarande, liksom också flera af dem, som röstade för skrivelsen, icke skulle

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

ha röstat så, om de hade satt sig in i frågan och haft reda på dess innebörd.

Då vi nu, sedan frågan hvilat i sex år, började dess behandling i bevillningsutskottet, så voro vi litet hvar ganska tveksamma. Jag hade för min del nästan glömt bort hela frågan, och detta föranledde mig att vid samtal med min ärade vän, herr Almgren, säga, att jag skulle med fränseende af hvad jag tidigare sagt försöka behandla frågan så objektivt som möjligt. Men sedan jag väl hade fått sätta mig in i densamma, fann jag, att det icke var mig möjligt att frångå den ståndpunkt, jag förut intagit, och detsamma har äfven varit fallet med flera af utskottets öfriga ledamöter. Jag tror mig kunna säga, att de flesta af dem voro mycket tveksamma, då behandlingen började, men under dess fortgång kommo vi allesamma till fullständig enighet derom, att införandet af frilager icke kan ske, utan att ingrepp göres i den nuvarande skyddslagstiftningen och skada derigenom tillskyndas den svenska industrin.

I bevillningsutskottet yttrade också en talare från motsatta sidan, att meningen med frilagret vore att bespara tid och arbete, det vill säga penningar. Genom denna besparing skulle, såsom jag redan sagt, varans pris kunna sänkas och derigenom konkurrensen för den svenska varan blifva farligare. Att samma tankar föresväfvat komitén, lärer väl icke någon kunna förneka, då komitén tydligt förklarar, att spanmål icke bör få intagas på frilager, emedan derigenom priset på den inhemska spanmålen skulle tryckas. En logisk konsekvens deraf är, att, om man begagnar frilager för industriartiklar, äfven priset på den svenska industrins artiklar skall tryckas. Detta förefaller mig alldeles ovedersägligt.

Men det är icke nog med den skadliga inverkan, som ett frilager skulle utöfva på industrin. En talare på gefleborgsbänken har framhållit, att det icke endast är, såsom af en annan talare på samma sida har blifvit yttradt, de stora köpmännen, som skulle komma att begagna sig af frilager. De med anordnandet af ett frilager förenade kostnader äro dock enligt min tanke så stora, att affären för att bära sig måste drifvas i stort omfång, ett omfång, som endast tillåter den kapitalstarke att begagna sig deraf. Och äfven om frilager skulle kunna inrättas billigare, än hvad jag antager, finnes dock icke möjlighet för alla, som idka handel, att anordna ett sådant. Frilagret blir i konkurrensen, vid försäljningen, till fördel för dem, som deraf begagna sig, gent emot öfriga affärsmän icke allenast på den plats, der frilagret är anordnadt, utan äfven på orter, der intet frilager finnes.

Det har här talats mycket om de stora fördelar, som skulle vinnas genom inrättandet af frilager, bland annat om den stora export, som vi skulle kunna få. Norge och Finland hafva särskildt blifvit i komiténs betänkande omnämnda. Hvad Norge beträffar, har man af meddelanden i tidningarna funnit, att så snart frilagersfrågan kom upp här, kom den äfven i Norge på dagordningen. Meningen var naturligtvis att paralysera hvad som möjligen skulle komma att göras här. Det är äfven min fullkomliga öfvertygelse, att om man här inrättade ett frilager och derigenom ökade sin afsättning på Finland,

så skulle det icke dröja länge, innan man äfven i Finland företoge sig detsamma. Detta har också af en föregående talare blifvit medgifvet, men han har tillagt, att han tror, att ett frilager i Finland icke skulle kunna arbeta under så gynsamma förhållanden som hos oss. Det är dock min öfvertygelse, att förhållandena äro fullkomligt lika gynsamma i Finland. Jag ber härvid få fästa uppmärksamheten på, att Finland har lika goda sjökommunikationer som Sverige. Finland upprätthåller äfven under vintertiden en trade på Köpenhamn. Den finska handelsflottan har på de sista åren gjort ofantligt mycket större framsteg än den svenska, oaktadt äfven denna har betydligt förkofrat sig.

Jag skall be att få återgå till frågan om de stora och de små köpmännen. Jag vidhåller, att det endast är de kapitalstarka och ett fåtal af dem, som bragt frågan på tal och hållit densamma vid lif. Jag kan såsom bevis på denna min mening åberopa hvad som hände här i Stockholm för ungefär en månad sedan. Manufakturhandlareföreningen i Stockholm var då kallad till ett möte för att diskutera denna fråga och för att afgifva resolution i densamma. Det befans då, att bland 20 à 30 ledamöter, som kommit tillsammans, funnos endast tvenne, nemligen ordföranden och en annan ledamot, hvilka hade fullständigt begrepp om hvad frilager ville säga. Någon resolution kunde följaktligen icke fattas. När frågan är så obekant för en stor del af just den klass af köpmän, som företrädesvis skulle begagna sig af frilager, har jag icke då rättighet att säga, att det är en uppblåst fråga, en fråga, som drifvits af några få?

Här har också nämnts något om de uttalanden, som inkommit. Sådana får man emellertid icke tillmäta allt för stor betydelse. Man vet, att det är lätt att få dylika uttalanden till stånd, ehuru kanske icke i samma grad i en sådan fråga som denna. Till bevillningsutskottet ha, om jag icke misstager mig, inkommit summa 10 skrivelser, i hvilka frilager förordas. Dessa skrivelser ha ingifvits af en färghandlare, en tillverkare af sidenhalsdukar, en paraplytillverkare, två punschtillverkare samt ännu några representanter för näringar, hvilka icke drifvas i betydligare omfång. Vidare ha skrivelser inkommit från två handelsföreningar i Göteborg, af hvilka den ena tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag och den andra uttalat, att förslaget visserligen icke vore tillfredsställande, men dock ginge i den rätta riktningen och därför borde bifallas. Äfven har från den ledande mannen inom köpmannaverlden i Malmö inkommit en skrivelse, uti hvilken han afstyrker inrättandet af frilager, när det icke kan förenas med frihamn. Men derjemte har från Norrköpings fabriksförening ingifvits en skrivelse, uti hvilken det säges, att Kongl. Maj:ts förslag skulle vara för industrin olyckligt och i synnerhet ödesdigert för den industri, som bedrifves i Norrköping. Af aktning för dem, som framställt förslaget, vill föreningen dock icke yrka afslag på detsamma, utan tillstyrker högst betydliga restriktioner. Från 38 textiltillverkare i Vestergötland har inkommit en mycket skarp protest mot förslaget, och jag har sedermera hört, att en representant från Vestergötland fått mottaga icke mindre än 58 dylika uttalanden.

Forfattningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Att förslaget med fruktan mot ses af industriidkaren, är således uppenbart, och denna fruktan är icke ogrundad. Mot det påstående, som här blifvit gjordt, att det skulle vara en allmän mening inom landets handelskretsar, att man borde få frilager till stånd, vågar jag här afgifva min bestämda protest. Detta yttrande är ej grundadt på verkliga förhållanden. Dess innebörd är obekant för en stor del af dem och mot ses med fruktan, att de skola blifva undanträngda af de stora inom sin gren.

En ärad talare på stockholmsbanken har här i sitt mycket vackra anförande framhållit sådana fördelar utaf inrättandet af frilager, att jag rent af häpnade, när jag hörde det. Han har talat om. huru affärerna på Finland skulle vidgas. Jag vill, hvad Finland beträffar, fästa uppmärksamheten på, att förbindelsen med Finland är i ganska raskt framåtskridande och ej synes vara i behof af sådan åtgärd. På en väg, som jag kallar naturlig, men som han icke måtte finna vara så, då han önskar, att man skall slå in på den nya vägen med frilager, har vår utförelse till Finland, som år 1895 utgjorde 6,890,000 kronor, år 1898 stigit till 11,425,000 kronor, detta enligt ett utdrag ur statistiken, som en kamrat här i kammaren nyss lemnade mig. Detta tyder icke på, att något behöfver göras för att förbättra denna förbindelse. Den går sin gilla gång, den utvecklas intill en viss grad, men icke längre. Vill man söka forcera den genom inrättande af frilager, kommer man enligt min tanke icke att vinna någonting derpå. De vackra förhoppningar, som samme ärade talare här uttalade om möjligheten att på detta frilager åstadkomma en hel del tillverkningar, måste jag anse vara fullkomligt illusoriska. Vi äro här i Sverige icke i den ställningen, att vi, beträffande sådana artiklar, äfven om vi kunna taga in en del material till dem tullfritt, skulle kunna konkurrera med de länder, som drifva en motsvarande produktion med billigare arbetskrafter, under gynnsamma klimat och under bättre handelsförhållanden.

Samme ärade talare ingick också på frågan om industrins och handels ställning till hvarandra. Han sade, att handeln är grunden för industrin, att det är handeln, som åstadkommer industrin, att handeln är den viktigare faktorn. Nej, min ärade kollega, industrin är den viktigare faktorn. Finnes ingen industri, så finnes ingen handel, åtminstone ej med industriartiklar. Det är handeln, som skall bygga på industrins grund, icke industrin på handels grund. Förr, än jag har något att sälja, kan jag icke sälja. Då såsom ett exempel här anförts, att den tyska industrin tillkommit såsom en följd af Tysklands handelsförbindelser, så är detta exempel så till vida missledande, som, redan innan nuvarande utsträckta handelsförbindelser uppkommit, det fans en stor industri i Tyskland, en industri, som måste genom handeln söka sig utvägar till försäljning. Det är och har alltid varit en af tvistefrågorna mellan frihandlare och protektionister, huruvida handeln eller industrin skall anses vara det förnämsta och viktigaste. Båda äro nödvändiga, den ena kan icke undvara den andra. Men att handeln skulle vara grunden för industrin, det bestrider jag, ty utan produktion kan icke handeln med industrins alster existera.

Jag skulle hafva åtskilligt att yttra med anledning af hvad herr

statsrådet och chefen för finansdepartementet här uttalade. Visserligen har detta redan blifvit delvis bemött af en föregående talare, herr Lithander, men jag kan dock icke underlåta att fästa uppmärksamheten på några särskilda yttranden.

Den ärade talaren anförde, att det icke funnes någon meningskiljaktighet derom, att ett frilager skulle vara nyttigt för Sveriges handel och näringar. Ja, högt ärade herr finansminister, derom finnes det en stor meningskiljaktighet, och jag vågar påstå, att de, som anse skadan af en sådan inrättning vara större än nyttan, kanske äro flere än de, som anse motsatsen.

Genom detta förslag skulle också, yttrades det vidare, ett tillfälle lemnas att sjelfständigt ingripa i den internationella handeln, hvartill vårt lands naturliga läge såsom passande för mellanhandel gäfvade anledning. Jag ber att få hemställa, huruvida Sverige kan anses ha ett passande läge för mellanhandel, eller om det icke i sjelfva verket måste räknas såsom ultima Thule. Dit kommer man, men man kommer just icke längre. Den handel på Finland, som redan förefinnes, och den tillökning deri, som kan uppnås, blifva ju dock en obetydlighet i förhållande till vår export i sin helhet.

Uti komiténs förslag har blifvit framhållet och, om jag icke misstager mig, äfven under diskussionen i dag af herr statsrådet berördt, att det principiellt rätta vore, att tullen för en vara icke betalades förr, än varan blifvit såld. Detta är i komiténs förslag uttaladt såsom ett axiom, men hvilken grund finnes därför? Hela vår tullagstiftning är byggd derpå, att tullen skall betalas vid varans införsel och icke sedan den legat i landet längre eller kortare tid. Detta uttalande är en frihet, som komitén tagit sig, och jag kan icke förstå, hvar komitén kunnat hemta anledning dertill.

Då nu utskottet på hufvudsakligen de skäl, som jag haft äran anföra, ansett sig icke kunna biträda Kongl. Maj:ts förslag, så har det dock velat försöka att gå den utskottet motsatta meningen så långt som möjligt till mötes, då det framlagt förslag om ett frilager, afsedt uteslutande för export. Jag får bekänna — och jag tror, att jag dervid uttalar äfven mina kamraters mening — att vi sjelfva icke ansågo, att ett dylikt frilager skulle hafva något synnerligen stort värde. Men då från motsatta sidan under diskussionen i utskottet, vid enskilda samtal och i pressen detta har framhållits såsom ett särdeles viktigt moment uti frilagersinstitutionen och såsom något, som skulle i hög grad befordra Sveriges industri, ansågo vi, att man gerna kunde göra försök dermed. Kunde något vinnas med ett dylikt frilager, så vore det ju af nytta, och vi gjorde för den skull detta erbjudande. Det mottogs icke, såsom min ärade kollega på stockholmsbanken yttrade, till en början med misstro. Tvärt om, när vi kommo med detta förslag, så uttalades af honom och af andra tacksamhet för att vi hade gått så långt. Men vid närmare betänkande befans det nog, att detta ändå icke var hvad som menades med ett lager för tillverkning för export. Nej, då man så vackert talar om lager för tillverkning för export, så menas nog dermed inrättningar, visserligen afsedda för export, om sådan möjligen kan åstadkommas, men derjemte och i hufvudsak för import. Men detta

Forfattningsförslag om frilager m. m.

(Forts.)

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

kunde vi icke vara med om. Vi kunde icke tillstyrka, att frilagersindustrin skulle få arbeta under undantagsförhållanden, under andra bestämmelser, än industrin i öfrigt var underkastad. Då vårt förslag om exportfrilager framställes i bevillningsutskottet, skedde det under den uttryckliga förklaringen, att det vore att anse såsom en kompromiss. För min del gjorde jag det bestämda uttalandet, att, om förslaget icke antoges, jag förbehölle mig rättigheten att yrka afslag å Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet. Nu har utskottets förslag blifvit afslaget genom Andra Kammarens återremiss; här har af flera talare förklarats, att det är odugligt; vi hålla icke på det å vår sida, och jag skall därför icke yrka bifall till detsamma. Jag torde under diskussionens gång få tillfälle att återkomma till några punkter, med hvilka jag icke nu vill upptaga tiden. För närvarande skall jag blott, innan jag slutar, yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som bevillningsutskottets förslag.

Herr Melin: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af några yttranden, som fäldes af den ärade representanten på elfsborgsbänken, herr Lithander. Jag ansåg mig nemligen vara skyldig att göra det, alldenstund han är affärsman i Göteborg och det möjligen skulle kunna antagas, att en större del af Göteborgs affärsmän hysa samma åsichter i denna fråga, som uttalades af herr Lithander. Detta tror jag icke vara händelsen. I Göteborg har man sedan längliga tider trott, att en lagstiftning rörande frihamn möjligen vore det mest önskvärda. Men då en sådan lagstiftning icke var att vänta, dels på grund af de stora kostnader, som dermed skulle vara förenade, framför allt för kommunen, och dels på grund af svårigheterna med sjelfva lagstiftningen, så har man tid efter annan sökt att få fram en frilagerslagstiftning. Det författningsförslag, som nu ligger på kammarens bord, har alltså med glädje motsetts. Man har ansett det vara ett billigt tillmötesgående mot köpmannaverksamheten i riket att icke uppställa onödiga hinder för denna verksamhets drifvande.

Herr Lithander har yttrat, att det förslag, som af den themptanderska regeringen framlades år 1886, nu återkommer. Detta är dock icke fullt riktigt. Hvar och en, som känner till denna fråga, vet, att det themptanderska förslaget gick mycket längre än det nu föreliggande. Den nuvarande tullskyddsvänliga regeringen har nog sett till, att de vilkor, som framlagts för denna Riksdag särskildt med afseende å denna kammare, icke äro af alldeles samma beskaffenhet som de, hvilka framlades af den themptanderska regeringen. Särskildt i hvad som rör detaljhandeln äro väsentliga förändringar gjorda. Jag tror således icke, att man behöfver varna oss för att taga detta förslag, därför att en likställighet i detta afseende skulle vara för handen.

Vidare har herr Lithander talat om vissa varor, exempelvis om sammanblandning af kaffe. Det vill han icke höra talas om, ty något dylikt förekommer icke. Jag tror emellertid, att en köpman, som i större skala handlar med kaffe, icke skulle kunna drifva sin affär, om han icke finge sortera sitt kaffe på olika sätt. Det skälet torde således icke hålla streck.

Sedermera talade herr Lithander om Danmark, såsom hafvande en gifven preferens framför Sverige i många afseenden. Ja, detta är nog sant, men det är just för att vi skola kunna bestå i denna konkurrens, som vi böra skaffa oss sådana möjligheter, att vi kunna göra de affärer, som nu ligga i danskarnes händer.

Herr Almström har talat om den finska trafiken, som numera vore så väl ordnad, i det att Finland hade goda kommunikationer med åtskilliga länder etc. Men herrarne måste väl erkänna, att det är ett betydligt företräde att hafva trafik med ett land sådant som Sverige, hvars vestkust är isfri under hela året, under det att Finlands trafik på Östersjön är periodvis afspärrad. Skulle, såsom är att hoppas, en bättre kommunikation med Finland vintertiden komma att ordnas öfver Ålands haf, med jernväg å båda sidor, så får Sverige så mycket bättre tillfalle att der drifva handel.

För öfrigt är det allmänt erkänt, att en importhandel måste finnas, derest en liflig exporthandel skall kunna försiggå. Jag tror derfor, att man icke får göra allt för sträng skilnad mellan export och import, ty de befordra hvarandra ömsesidigt.

Det har också talats af herr Almström, i tvist med en annan talare, om hvad som vore det första för möjligheterna af ett lands framgång på här ifrågavarande område, industri eller handel. Det är alldeles tydligt, att dessa båda rörelsegrenar äro beroende af hvarandra. Man får dock härvid icke förglömma, att sjöfarten är den näring, som upphjelper alla andra näringar. Utan den näringen går det sannerligen icke att förkofra vare sig industri, handel eller jordbruk. Man måste således söka att på allt sätt befrämja sjöfarten. Nu säger man, att detta kan ske på bättre sätt, såsom genom subventioner. När den frågan om ett eller annat är härefter kommer fram i ett betänkande af handels- och sjöfartskomitén, hvilken, om den också icke kommer att föreslå några subventioner, likvisst läser ingå på frågan, så få herrarne se, hvilka kalkyler der framkomma och huru omöjligt det är att af staten få så stora belopp för detta ändamål. Ty om *en* linie blir subventionerad, finnas många andra linier, som göra samma anspråk, och skulle detta kräfva millioner, och det torde icke Riksdagen vilja vara med om.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, vill blott tillägga, att jag till fullo instämmer med de representanter från Stockholm, Gefle och Malmö, som förut yttrat sig. Jag anser, att om kammaren nu skulle afslå Kongl. Maj:ts förslag, begär kammaren dermed en stor obillighet mot handeln och öfriga näringar. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Almgren, Oscar: Jag ber om ursäkt, att jag å nyo begärt ordet, men jag har dertill föranledts af några yttranden utaf min ärade vän, herr Almström, hvilka jag icke kan lemna obesvarade. Han yttrade bland annat, att talarens på geflebänken yttrande icke

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

var sant, då denne påstod, att det skulle vara en allmän önskan inom Sveriges handelskretsar, att frilager skulle komma till stånd. Detta förefaller mig dock vara något djerft sagdt af herr Almström, när uttalanden hafva gjorts af handels- och sjöfartsnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, af ett 40-tal petitionärer från Stockholms börs och när vi slutligen i tidningarne hafva sett, hurusom ett hundratal ledamöter af Stockholms köpmansklubb vid sammanträde enhälligt hafva uttalat sina sympatier för förslaget. Man kan väl då icke gerna med fog påstå, att intresset för saken icke vore allmänt inom köpmannakretsar.

Herr Almström har äfven sökt att framställa de skrivelser, som ingått till bevillningsutskottet, såsom härrörande från alltför obetydliga industriidkare, för att man derom skulle behöfva taga någon notis. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på, att dessa industrier icke äro så alldeles obetydliga. Sälunda har t. ex. den nämnde paraplyfabrikanten för mig uppgifvit, att hans årliga tillverkning uppginge till 180,000 paraplyer, för hvilka kypparne tillverkas inom Sverige, en del af ställningarne likaså, men tyget nästan uteslutande importeras från utlandet. Denna tillverkning är således synnerligen lämpad för att bedrifvas på frilager, och fabrikanten uppgaf sig äfven med tillförsigt emotse en stor afsättning på Finland, om frilagersinstitutionen komme till stånd. Beklädnadsindustrin är icke heller någon obetydlig industri, då den rör sig med ett tillverkningsbelopp, som går till millioner kronor. Befolkningen i Finland har äfven i afseende på beklädnad så lika seder, bruk och behof med befolkningen i Sverige, att, om frilager hos oss komme till stånd, man med säkerhet kunde emotse en storartad export till Finland af dylika artiklar.

Den ärade talaren sade slutligen, att hvad jag yttrat angående utsigtterna för en afsättning i stor skala genom fabrikation från frilager endast vore vackra fraser. Ja, lika gerna kunde man väl, då man försökte att få export af våra tändstickor, vårt smör och vår pappersmassa, om allt hvad som då talades till förmån för dessa bemödanden hafva sagt, att det icke var annat än vackra fraser. De näringar, som jag antydde, tillverkningen af kondenserad mjölk, förädling af våra skogsbär, förädling af vår fisk m. fl., äro fullkomligt lika naturliga för vårt land som tändsticksindustrin, trämasseindustrin och andra, och de äro icke heller i ringaste mån beroende af klimatet, såsom den ärade talaren antydde.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Almström: Jag ber att gent emot den siste ärade talaren få såsom min bestämda och af många delade åsigt framhålla, att det förhållandet, att detta förslag blifvit förordadt af vissa handels- och sjöfartsnämnder, köpmannaföreningar m. fl., hvilka här blifvit anförda, alldeles icke bevisar, att samma stämning är rådande inom de vida handelskretsarne, och för min egen del vet jag åtminstone, att bland minuthandlare, som satt sig in i frågan, råder en ganska stark strömning i motsatt riktning. Det exempel jag nyss anförde, hur litet de

köpmän, som närmast skulle beröras af saken, nemligen manufakturhandlarne, hade reda på denna fråga, torde vara ett temligen tillförlitligt bevis för, att mitt uttalande varit grundadt.

Beträffande möjligheten att åstadkomma en fabrikation kan det ju vara svårt såväl för den ena som den andra ståndpunktens målsmän att kunna förutsäga något bestämt. Men säkert är dock, att påståendet, att sådana industrier, som i det sista anförandet omnämndes, kunna skapas, dock endast är grundadt på antaganden. Den jämförelse, den ärade talaren gjorde mellan tändsticksindustrin och smörtillverkningen, och de fabrikationer, han tänkt sig, håller icke streck. Det stora uppsving vår tändsticksfabrikation nått är nemligen i främsta rummet beroende på en uppfinning, som nästan kan sägas vara gjord här i Sverige eller åtminstone här först tillämpades i praktiken i större skala; och hvad vår smörtillverkning beträffar, så känna vi ju de förhållanden, som hafva framtingat förädlingen af landbruksprodukter, och säkert är, att det icke berott på några sådana konstiga tillställningar som frilager.

Författningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

Herr Åkerman: Då jag deltagit i den förberedande behandlingen af den fråga, som här nu föreligger, torde det ursäktas mig, om jag, fastän tiden är långt framskriden, dock ber att få framhålla några af de skäl, som i förening med åtskilliga andra redan tillräckligt betonade föranledt mig att beträffande denna fråga intaga en från utskottets väsentligt afvikande ståndpunkt. Jag tror för min del, att huvudanledningen till de olika meningar, som i detta afseende äro rådande, är en skiljaktig uppfattning af den karakter, som ett frilager skulle komma att få. Att med säkerhet derom förutsäga något är ju icke möjligt, men för min del får jag säga, att jag, såsom helt naturligt varit, tagit till utgångspunkt, hvad jag sett på frilagret i Köpenhamn, och har jag härtill ansett mig hafva så mycket större anledning, som sagda frilager utan tvifvel vida mer än något annat förorsakat frilagersfrågans upptagande hos oss.

Utskottet säger, att prisen på en mängd artiklar, derest vi få frilager i Sverige, skola komma att nedgå, och att vår svenska industri derigenom skall komma i en försämrad ställning. Jag vill icke bestrida, att detta i någon mån kan blifva händelsen, men skilnaden mellan min och utskottets uppfattning i detta hänseende är den, att jag icke anser det komma att ske i någon för vår industri farlig grad, allra helst som vår industri redan visat sig kunna uthärda ganska kraftiga anlopp i den vägen.

I samband med denna frilagersfråga står ju frågan om tullsatserna på vissa varor, för hvilka emballaget skall inberäknas i varornas vikt. När den nuvarande tulltaxan uppgjordes, beräknades tullen å nämnda varor med hänsyn dertill, att de infördes i ganska tyngande emballage och sattes därför afsevärdt lägre, än händelsen skulle hafva varit, om varorna fått tullbehandlas utan emballage. Sedan år 1892, då dessa bestämmelser infördes, hafva emellertid förhållandena småningom ändrats derhän, att största delen af dessa varor icke längre införas i på långt när så tunga emballage som vid sagda tidpunkt, och det är ju klart, att detta faktiskt betyder detsamma som en minskning i

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

tullsatserna, hvilka som sagdt voro beräknade för de respektive artiklarne i förbindelse med tyngande emballage och icke med papper eller annat jemförelsevis tunt omslag, som numera användes. Icke desto mindre hafva, så vidt jag vet, några klagomål icke försports öfver denna faktiska nedsättning i tullen, som importörerna på detta sätt vetat att förskaffa sig.

Jag har anfört detta endast såsom ett bevis för, att det verkligen i viss mån förhåller sig så, att industrin icke alltid behöfver blifva så synnerligen lidande derpå, att prisen för importerade varor blifva något billigare. Skulle emellertid frilagerinstitutionens införande välla för stor prissnedsättning för någon vara, kan man ju alltid tillgripa den enda regulator, som dervidlag bör komma i fråga, nemligen att höja tullsatserna. En på detta sätt vållad prisstegring medför fördelen af motsvarande ökning af statsinkomsterna, under det att den, som nu betingas af saken af de genom frilager förorsakade lättnaderna, endast kommer utländska köpmän till godo. Nu kan visserligen mot höjningen af en tullsats invändas, att Riksdagen har så många ledamöter, hvilka i tullfrågor intaga en status-quo-ståndpunkt, att en dylik förhöjning icke låter sig genomföra, men framvisar man, att en eller annan förhöjning blifvit nödvändig till följd af förändringar, som vidtagits först sedan status-quo-systemet i detta fall fått någon betydelse, finnes väl ändock anledning förmoda, att äfven status-quo-män icke skola motsätta sig sådana förhöjningar i tullsatserna, som i enstaka fall blifvit nödvändiga på grund af frilagersinstitutionens införande.

Att mina åsikter om de blifvande verkningarne af frilagers inrättande så väsentligt skilja sig från utskottets, synes mig egentligen bero derpå, att bevillningsutskottets majoritet velat betrakta ett frilager såsom en handelsbod, fastän det i författningen alldeles bestämdt föreskrifves, att ett frilager icke får erhålla denna karakter. Huru är det då i Köpenhamn i nu nämnda hänseende? I den danska lagstiftningen finnes intet förbud emot att använda frilager såsom handelsbod, men icke förty sker detta dock endast i mycket ringa grad, utan är det grosshandelsaffärer, som der bedrifvas. Besinnar man vidare, att hela försäljningen från frilager skulle komma att stå under tullverkets kontroll, och att tullverket eger att afgöra, hvilka som få hafva frilager, hvadan sålunda ingenting bör vara enklare än att förbjuda dem, som emot lagens föreskrifter använda det såsom butik, att fullfölja en sådan affär, måste väl deruti ligga tillräckliga garantier mot frilagers obehöriga begagnande till handelsbod.

Äfven uti ett annat afseende äro meningarne här vid lag mycket delade. Här har blifvit sagdt, att frilagar endast skulle blifva tillgängligt för mycket kapitalstarka, stora köpmän. Jag hänvisar åter till erfarenheten från Köpenhamn och frågar: är det väl så der? Nej, frilagret utgöres der af en magasinsbyggnad med långa korridorer i de olika våningarne, och man finner der, att A. har sitt rum, B. har sitt, och så undan för undan. Somliga af dessa köpmän hafva endast ett rum för sina upplag; andra disponera flera. Bevillningsutskottets pluralitet har deremot ansett, att frilagersinstitutionen här i landet skulle komma att verka på sådant sätt, att en grossör skulle bygga

ett hus för sig sjelf och visst icke tillåta någon annan att der få något rum. Ja, ett dylikt frilager är visserligen efter den föreslagna förordningen möjligt och sådana torde må hända nog också flertalet af de frilager blifva, som komme att uppstå, om lagstiftningen blefve så inskränkt, att i öfverensstämmelse med utskottets förslag endast frilager för export medgäfvos. Då skulle det i sjelfva verket säkerligen icke kunna blifva andra än de, som ämna idka fabriksrörelse i och för förädlande af dels utländska samt dels blandade in- och utländska råämnen för export, som komme att deraf begagna sig. Dessa fabriksanläggningar skulle då omgärdas af en tullmur samt bilda frilager. Få deremot frilagren den omfattning, som Kongl. Maj:t föreslagit, kan jag icke begripa annat än att det jemte frilager af nyssnämnda slag äfven skulle komma att bildas aktiebolag, hvilka för ändamålet inrättade magasinsbyggnader, alldeles som den af danska staten uppförda frilagersbyggnaden i Köpenhamn. I detta magasin kunde mot årlig hyra köpmännen A, B, C och D o. s. v. hvardera disponera 1, 2, 3 eller flera rum. I Köpenhamn tillåtes hvem som helst, efter anmälan och blott han ej gör sig skyldig till lagöfverträdelse, att disponera rum i denna magasinsbyggnad, och det är alldeles icke möjligt, att den större affärsmanen skall kunna härifrån utesluta den med honom konkurrerande mindre köpmannen.

Talet om en förtryckande konkurrens, sådant det här blifvit framställt, kan jag icke förstå, ty ordnas saken på samma sätt som i Köpenhamn, ehuru på privat väg, d. v. s. så, att aktiebolag bildas, som på vid hamn lämpligt belägna platser uppföra magasinsbyggnader, afsedda för uthyrning till köpmän, så behöfver man ju icke vara en stor köpman för att kunna hyra ett litet rum i ett dylikt aktiebolags frilagershus, utan tillfälle härför står öppet såväl för den mindre som för den större köpmannen. Jag kan därför, som sagdt, icke förstå talet om, att frilager, derest Kongl. Maj:ts förslag vunne bifall, skulle komma att gynna några få större köpmän, men deremot verka hämmande på de mindre köpmännens och minuthandlarnes verksamhet.

Det är ju egentligen med stöd af den prisnedsättning å somliga varor, hvilken frilagersinstitutionen kan komma att betinga, som utskottet fått sin uppfattning om frilagers menliga inverkan på vår industri; men medgifves det, att frilagersinstitutionen bidrager till lägre varupris, så måste det väl också vara klart, att minuthandlarna deraf skola kunna draga fördel i stället för att lida skada, ty ju billigare de från frilager få fylla sina behof, desto mera böra de kunna af samma varor sälja. Jag kan därför ej heller finna, att det kongl. förslaget på ringaste vis kan medföra den orättvisa mot mindre köpmän, hvilken blifvit framhållen såsom för detsamma utmärkande.

I sammanhang härmed vill jag äfven bemöta ett yttrande af min ärade vän på gefleborgsbänken. Han framhöll, att det af den missbelåtenhet, som gjort sig gällande med afseende å utskottets förslag, nogsamst framgick, att man önskade frilagersinstitutionen icke så mycket för att underlätta fabrikation för den utländska marknaden, som det här talats om, utan snarare för att möjliggöra fabrikation för afsättning i Sverige. Men, mina herrar, den, som af utländskt material vill fabricera artiklar för afsättning inom det egna landet,

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

bör sannerligen icke lägga sin fabrik inom en tullgräns eller med andra ord tillverka på frilager, utan han bör tvärt om förlägga sin fabrik till en plats, der han kan få billigaste kraft, och der transportförhållandena tillika äro så goda som möjligt. Herrarne veta ju litet hvar, hurusom färdiga produkter äro belagda med högre tull än de råämnen eller halffabrikat, af hvilka de förfärdigas, och det vore i sanning betänkligt, om vår i protektionistiskt syfte uppställda tulltaxa icke skulle sörja för att tullen vore högre för de varor, å hvilka mer arbete blifvit nedlagdt. Så galen är som sagdt ej heller vår tulltaxa; men då är det ju också alldeles klart, att, om man för afsättning inom landet vill framställa fabrikat af utländskt material, en sådan tillverkning naturligtvis icke bör försiggå inom en frilagersfabrik, hvilken från tullteknisk synpunkt är att betrakta som utländsk. Inom en sådan fabrik bör egentligen endast bedrivas tillverkning för afsättning på utlandet, men om detta skall kunna ske med framgång, är det väl vidare gifvet, att man icke bör blifva till den grad bunden, att man till och med icke kan få åter uttaga ens de sveneka varor, som blifvit dit införda för att delvis användas för fabrikationen. Ett dylikt band skulle blifva så betungande, att det nog i många fall skulle omöjliggöra en frilagersinrättning.

I det att jag sålunda påstår, att fabriceringen inom frilager skulle komma att ega rum så godt som uteslutande för export till utlandet, vill jag naturligtvis på samma gång icke förneka, att det kan blifva möjligt att med fördel afsätta någon liten del af en sådan tillverkning inom det egna landet; men att förhindra bedrivandet af en sådan afsättning i större skala är den lättaste sak i världen, ty den, som lägger sin fabrik utanför frilagrets område, får ju i och med det samma ett stort företräde, i det att han har att betala den lägre tullen för råvaran, men deremot slipper betala den högre tull på det färdiga fabrikatet, som, derest det blifvit tillverkadt inom ett såsom utland betraktadt frilager, måste gäldas vid varans uttagande derifrån för afsättning inom landet.

Till sist skall jag nu be att särskildt få fästa mig något vid ett uttalande af utskottet, som kan tolkas såsom en antydning om att embetsverken skulle hafva behandlat denna sak mycket lättvindigt. Jag har äfven af enskilda yttranden af bevillningsutskottets ledamöter tyckt mig finna, att en sådan uppfattning gjort sig gällande, och innehållet i memorialet n:o 31, hvilket utkommit såsom ett tillägg till bevillningsutskottets föreliggande betänkande, har ytterligare styrkt mig uti min förmodan, att en sådan missuppfattning föreligger. Utskottet säger: »Ehuru packhusinspektionens ömför-mälda promemoria upptager icke mindre än 80 varuslag, för hvilka en tullförhöjning under angifna förutsättning borde stadgas, hafva emellertid i Kongl. Maj:ts förslag, som här ofvan finnes intaget, upptagits allenast 30 varuslag.

»Detta beror, enligt hvad chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t yttrat, i väsentlig mån derpå, att ett icke ringa antal artiklar, hvilka enligt tulltaxan förtullas efter bruttovigt, redan nu i regel införas utan eller med endast helt lätt

emballage, hvarför särskild anledning att ålägga dem tilläggsafgift vid införsel öfver frilager icke förefunnes.

»Det är dock enligt utskottets åsigt att befara, att vid införsel öfver frilager af åtminstone en del af de i Kongl. Maj:ts förslag ej upptagna artiklarne ett sådant oberättigadt tillvägagående, hvarom nu är fråga, skulle kunna ega rum till förlust för statsverket och till förminskande af det skydd, som med tullarne varit afsedt att bereda inhemsk industri.»

Detta utskottets uttalande tyckes ju gifva vid handen, att, fastän packhusinspektionen ansett att en förhöjning af tullsatserna skulle blifva nödvändig för 80 varuslag, embetsverken ändock nedprutat antalet till 30. Skulle så hafva skett, håller jag med om att embetsverken gjort sig skyldiga till ett minst sagdt besynnerligt beteende. Men, mina herrar, det förhåller sig ingalunda på sådant sätt, ty den citerade promemorian, uti hvilken 80 eller rättare 84 varuslag voro upptagna, afgafs af packhusinspektionen i början af år 1895, och det var då icke fråga om att införa någon tilläggstull för gods, som uttoges från frilager, utan meningen var att ändra hela grunden för tulltaxan derhän, att de ämnen och produkter, som förut skulle förtullas med emballage, derefter skulle blifva förtullade utan sådant. På den tiden — så kort efter år 1892 — infördes ännu dessa varor för det mesta i tyngre emballage, och det var då för packhusinspektionen en hufvuduppgift att tillse, att någon minskning i statsinkomsterna icke skulle förorsakas af den tillämnade förändringen i förtullnings sättet. Men när frågan i fjol höst återkom till embetsverken, hade kutymen i detta afseende högst väsentligt hunnit förändras, i det att en mängd af dessa varor icke längre infördes i tungt emballage, utan man i stället, såsom jag redan förut under mitt anförande omnämnt, lärt sig att för minskande af den effektiva tullen använda omslag af papper eller annat lättare ämne. När därför embetsverken hösten 1899 af packhusinspektionen begärde upplysning om, för hvilka varor, då de uttoges från frilager, en tilläggstull borde föreskrifvas, uppgaf packhusinspektionen ett jemförelsevis ringa antal sådana, hvilket embetsverken för säkerhets skull dock förmenade sig böra höja till 30, emedan embetsverken ansågo, att man icke kunde vara alldeles öfvertygad om, att det tyngre emballaget beträffande en del varor ännu blifvit helt och hållet öfvergifvet. Embetsverken föreslogo alltså, som sagdt, att antalet utaf de af packhusinspektionen ifrågasatta varorna skulle höjas till 30.

Nu har emellertid af utskottet, i sammanhang med det föreliggande betänkandet, i memorialet n:o 31 utgifvits en förteckning å 50 varuslag, som torde hafva ansetts komma att i större omfattning blifva föremål för intagande å frilager. Utskottet har väl genom denna förteckning, uti hvilken det angifves, till hvilka belopp införseln af dessa varor under senare år stigit, velat visa den betydande roll de spela, och hvilken risk det skulle vara att icke bestämma en tilläggstull äfven för dessa varor, när de uttoges från frilager. Med anledning häraf har jag af packhusinspektionen här i Stockholm förskaffat mig en utredning, och jag har här i min hand

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

ett officiellt papper, af hvilket framgår, att af dessa 50 varuslag hälften utgöres af sådana, som redan nu inkomma med så lätt emballage, att ingen anledning finnes att antaga, att de skola blifva lättare vid en förtullning från frilager. Vidare utgöres inemot en fjerdedel af sådana varuslag, som redan återfinnas bland de 30, hvilka embetsverken upptagit och hvilka väl således endast genom förbiscende blifvit itererade. Den sista fjerdedelen af de 50 varuslagen består dels af så beskaffade varor, att de alls icke höra hit, i det att de skola förtullas antingen styckevis eller efter värdet eller utan omgifvande emballage, och dels slutligen af sådana, för hvilka det icke gerna kan komma i fråga att ändra emballaget, såsom luktvatten, parfymor och pomador, hvilka inkomma i sina burkar och flaskor, antingen de förtullas från frilager eller importerar direkt från utlandet.

Enligt packhusinspektionens oförgrifliga mening förefinnes således ingen anledning att ytterligare öka antalet af de varor, beträffande hvilka en tilläggstull borde föreskrivas, då de uttoges från frilager, utöfver de 30, som embetsverken föreslagit, och detta har jag här velat omnämna för att fria mina kamrater i embetsverken, hvilka icke äro i tillfälle att här värja sig från misstanken för att hafva vid behandlingen af denna fråga visat lättsinne genom att utan tillräckliga skäl hafva minskat antalet varuslag från 80 till 30.

Jag skall nu icke upptaga tiden längre, utan vill afsluta mitt anförande dermed, att, då enligt min åsigt hufvuduppgiften för ett frilager är att befordra exporten, äfven ett dertill i hufvudsak inskränkt frilager vore ett väsentligt framsteg från vår nuvarande ståndpunkt, men som utskottets förslag går alldeles för långt i sin inskränkning, ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Lithander: Jag anhåller endast att få rätta ett misstag. Jag skulle nemligen enligt herr Åkermans mening hafva sagt, att det allmänna missnöjet med frilagersinstitutionen skulle tyda på att den vore afsedd för tillverkning icke blott af sådana varor, som exporterades, utan äfven af sådana som infördes i landet. Jag ber om förlåtelse, men det skulle förutsätta alltför stor okunnighet om förhållandena, om jag skulle hafva yttrat något sådant. Jag vet mycket väl, att det skulle blifva en ruinerande affär för personer att lägga in på frilager svenska varor för tillverkning af artiklar och sedan importera dem och betala tull äfven på den svenska varan. Det är klart och tydligt, att man härvid hört miste. Jag yttrade mig, såsom jag tror, ungefär sålunda, att det visade missnöjet med det föreslagna exportfrilagret tydde på, att det icke var uteslutande för befrämjande af reexporten och tillverkningar för export, som man önskade detsamma, utan att det också gälde att få fria händer att främja importen. Det var mitt uttalande, och det står jag för.

Jag skall begagna tillfället att säga några ord med anledning af herr Melins från Göteborg yttrande, att det icke skulle vara ett uttryck af köpmännens önsknings i Göteborg hvad jag här sagt, utan att man der länge önskat att få en frihamn. Jag har icke yttrat

mig mot frihamn. Jag ber att å nyo få återropa reservationen till 1895 års komitébetänkande, der jag yttrat: »att en frihamn på lämplig utsköpningsort bör blifva nyttig för exporten genom att skaffa oss direkta sjöfartsförbindelser med sådana länder, der vi nu endast indirekt kunna söka afsättning för våra exportartiklar». Detta tyckes mig omöjliga kunna tydas såsom motstånd mot en frihamn, men väl tvärt om.

Herr Melin fritog köpmännen i Göteborg från att hylla samma uppfattning som jag i denna fråga. Det vill jag icke bestrida, men det är känt, att förhandlingarna inom børsallskapet bevisade, att långt ifrån alla ville hafva frilager. När betänkandet skrefs, framhölls deri fullt klart och tydligt, att Göteborgs köpmän icke ville hafva frilager, sådant som det af Kongl. Maj:t var föreslaget; men sedan kom betänkandet att skrivas om, och då blef det något annorlunda.

Dessutom finnes det andra än köpmannaintressen i Göteborg. Glädjande nog har industrien tilltagit så ofantligt, att jag påstår, att vårt samhälle, för hvars framgång ingen kan nitälska lifligare än jag, har i industrielt afseende gått så framåt, att jag tror, att man inom kort skall med skäl kunna säga, att denna stora handelsstad vid vesterhafvet är minst lika mycket beroende af sin industri som af sin handel.

Herr Cavalli: Trots den långt framskridna tiden lærer ingen förvåna sig öfver att jag begärt ordet, och jag gör det hufvudsakligen för att å bevillningsutskottets vägnar besvara dem, som öfver utskottet och dess åtgöranden fält sina omdömen. Anledningen, hvarför jag då icke börjar med besvarande af chefens för finansdepartementet yttrande är den, att jag vid granskning af det kongl. förslaget får närmaste tillfälle att svara honom. Jag vänder mig därför först mot min fruktansvärde motståndare, representanten för Gefle, hvilken om utskottets utlåtande fälde omdömen, lika dem, som alla andra fälla öfver ett utlåtande, hvilket icke går i den riktning, man sjelf önskar. Att han dervid använde ett uttryck, skarpare än dem man i allmänhet begagnar, fäster jag mig icke vid, utan tillräknar det hans lifliga lynne. Han fann besynnerligt och anmärkte såsom ett fel, — ty i det sammanhang, anmärkningen gjordes, kunde den icke betraktas annorlunda — att utskottet aftryckt såväl finansministerns anförande i frågan som en god del af komiténs betänkande. Jag trodde för min del tvärt om, att, äfven om man icke fäster sig vid bruket i riksdagen, det skulle anses en förtjenst, i fall uti ett utskotts-betänkande intages en redogörelse för hvad i frågan passerat. Han kan dessutom icke gerna hafva något att erinra vid att komiténs betänkande delvis intagits, ty derigenom har åtminstone något efter hans mening förtjenstfullt inkommit i utskotts-betänkandet.

En ärad representant för Stockholm har här uppdragit en jämförelse mellan handels och industriens olika betydelse. Tydligt kunna mina ord icke väga tungt emot hans, men jag vill dock lägga fram den syn på tingen, som jag har. Jag menade nemligen, att för en starkt utvecklade och lifskraftiga industri är handeln en vigtig och eftersökt bundsförvandt, så länge den för i marknaden den in-

*Forfatt-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

hemiska industriens alster. Helt annorlunda, ja omvänt, ställer sig förhållandet, då handeln fyller marknaden med andra länders industrialster af sådana slag, som tillverkas eller kunna med fördel tillverkas inom eget land, och hvarje lättnad, som beredes sistnämnda slag af handel, verkar alltid till minskning, understundom till upphäfvande af det industrien lemnade skydd. Då den Riksdagen nu förelagda kongl. propositionen liksom det till grund därför liggande komitéförslaget afser att bereda lättnader för importen af utländska industrialster, så är det i följd häraf tydligt, att dessa förslag, om de bifallas, komma att göra den svenska industrien ett afsevärdt afbräck i det skydd, hvaraf industrien fortfarande är i behof, hvarpå den ansett sig kunna räkna och hvaraf landet i dess helhet — ingen lärer väl bestrida det — skördat fördelar och vunnit välstånd. Och härmed har jag angifvit de principiella skälen emot förslaget i *en* rigtning, men det gifves principiella betänkligheter äfven i *annan* rigtning. Grunden för tullsatsernas bestämmande hvilar hos oss på bruttoförtullning, och det är klart för en hvar, att, då idén med en frilagersinstitution just är, att varor skulle kunna införas utan eller med så litet emballage som möjligt, en sådan institution står i motsats mot den här i landet efter långa utredningar och undersökningar antagna grunden för hela tullsystemet. Helt annorlunda ställa sig naturligtvis förhållandena, då tullsystemet är baserad på nettoförtullning; der är hela institutionen, så att säga, mera naturlig och lättare att införa.

Och härmed har jag, såsom jag hoppas, tydligt, om ock i största korthet, angifvit de principiella skäl, som fälla sitt domslut öfver föreliggande förslag, och det torde ej behövas en vidlyftig utredning, hvarför detsamma, fotadt på sådana grunder som det är, ej bör och ej heller kan vinna tillämpning hos oss, så vida nemligen afsigten är, att nu gällande tullskydd skall fortfara att ega bestånd. Skulle något tillägg dock behövas, så är ett sådant, och det af betydhet, att hemta från förslaget sjelft, som i § 18 förbjuder intagande på frilager af spanmål. Hvadan detta förbud? Jo, för att icke beröfva en näring det skydd, densamma behöfver; att en konsekvent tillämpning af denna uppfattning gäller andra tullskyddade näringar, ligger i öppen dag.

Nu är det visserligen sant, att man sökt, i den mån sådant ansetts nödigt, fylla det genom frilagersinstitutionen minskade skyddet, och det är såsom försvaret för förslaget från inflytelsesrikt håll sagdt, att underlättandet af importen kan hejdas genom tullar, om sådant visar sig nödigt. Sättet, huflu man i förslaget realiserat den tanken, är ett, för visso icke minst viktigt moment för ett objektivt bedömande af förslagets värde, och jag kommer här till hvad chefen för kommerskollegium nyss yttrade samt äfven till hvad chefen för finansdepartementet anför. I en af chefen för kommerskollegium nyss åberopad, vid komitébetänkandet af år 1895 fogad promemoria framgår, att, för den händelse frilagersinstitutionen hos oss infördes, förhöjning skulle blifva erforderlig vid 84 tulltaxerubriker, under det att antalet af dessa i den kongl. propositionen är nedsatt till endast 30. Hvart hafva då de öfriga 54 tagit vägen? Man har sagt, vatt detta beror i väsentlig mån derpå, att ett icke ringa antal artiklar,

hvilka enligt tulltaxan förtullas efter bruttovigt, redan nu såsom regel införas utan eller med endast helt lätt emballage, hvarför särskild anledning att ålägga dem tilläggsafgift vid införsel öfver frilager icke förefinnes». Efter anförande af detta fortsätter finansministern: »Skulle emellertid visa sig, att vid införsel öfver frilager af en eller annan artikel, hvilken icke finnes upptagen i embetsverkens förslag, missbruk framdeles skulle yppa sig, kan rättelse lätt ske genom ökning af antalet artiklar, för hvilka tilläggstull skall utgöras.» Behöfver jag väl påvisa, hvarthän ett sådant tillvägagångssätt leder. Dess godkännande är att för hvarje Riksdag öppna dörren för ett tullkrig, hvarpå jag föreställer mig att Riksdagen tröttnat, och jag behöfver icke återöpa den gamla satsen »beati possidentes» för att man skall finna, att den motsatta vägen är den rätta, ja den enda rätta.

Utskottet, som icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till den kongl. propositionen och förty icke ingått på detaljgranskning af det kongl. förslaget, har dock naturligtvis tagit noggrann del af detsamma, och då yrkande om bifall till detsamma blifvit framställt, kan jag icke underlåta att nu egna någon uppmärksamhet åt ett par af dess detaljer, men, innan jag gör det, ber jag till den stora finansens män inom kammaren få rigta den frågan, om rätta tiden nu verkligen är inne att vidtaga åtgärder för importens underlättande? Jag, som ej kan räkna mig bland dessa män, tänker mig, att man med hänsyn till handelsbalansens närvarande ställning kunde välja en lämpligare tid. Än vidare har man sagt, att bevillningsutskottet med sin framställning om ett exportfrilager icke skall hafva visat något afsevärdt tillmötesgående. Deremot erinrar jag, att jag från i handels- och industriverlden sakkunnigt håll hört uttalas, att utskottets förslag innebure en afsevärd vinst för handeln, och man kan ifrågasätta, huruvida handelsrepresentanter verkligen haft anledning att afböja det gjorda erbjudandet, och jag gläder mig åt att representanten för Malmö stad, som talade å der varande köpmäns vägnar, icke ansåg sig böra ställa sig afvisande mot bevillningsutskottets förslag.

Jag öfvergår nu till omnämnande af några detaljer i det kongl. förslaget. I afdelning III af detsamma förekomma bestämmelser om straff för förseelser mot förordningen, hvilken — jag erinrar derom — är afsedd att stiftas af Konung och Riksdag i förening. § 38 stadgar, att deri omförmälda förseelser straffas »enligt tullstadgan». Hvem bestämmer då öfver tullstadgan? Jo, den utfärdas af Konungen i administrativ väg, utan att det tillkommer Riksdagen att deri i någon form deltaga. Riksdagen bestämmer således straff, hvilka utan dess hörande kunna af Konungen upphävas, höjas eller minskas, och det är en egendomlig tillfällighet, att i samma stund som detta förslag förelägges Riksdagen till pröfning, har Kongl. Maj:t att afgöra förslag till ny tullstadga, som naturligtvis i åtskilliga fall måste upptaga andra bestämmelser än den nu gällande. Ett par exempel torde vara belysande. § 42 i förslaget till förordning om frilager stadgar, att »böter, som ådömas enligt § 38, och försäljningsbelopp för gods, förverkad enligt sagda §, fördelas jemlikt § 146 tullstadgan», och § 43 i frilagersförordningen innehåller: »Angående laga domstol i mål rörande öfverträdelse af denna förordning eller derpå grundade

Forfattningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)

föreskrifter gälle hvad i § 165 tullstadgan sägs». Huru stämmer detta med stadgandena i förslaget till den nya tullstadgan? Jo, § 146 der, som borde innehålla föreskrift om grunden för bötesfördelning, lyder sålunda: »Hvar som till undersöknings verkställande oberättigad varit, så ock dertill berättigad person, som vid beslagstillfället sig förbrutit efter ty här ofvan sägs, hafve förverkat beslagareandel, som honom eljest enligt § 168 tillkommit, och gånge den till kronan», och § 165, som borde reglera frågan om laga forum, innehåller följande: »Varder transitupplags- eller transitgoods, som befordras å jernväg, under transporten omlastadt — — — böte föreståndaren för den station, der åtgärden egt rum — —». Jag öfvermåler dessa förhållanden utan att dertill foga några kommentarier.

Under diskussionen har såsom anmärkningsvärdt framhållits, att majoriteten inom bevillningsutskottet icke biträdt förslaget om beredande af lättnader för handeln i den omfattning, som föreslagits, helst då man i detta fall trots sig kunna emot utskottet åberopa sig på förhållandena i Tyskland. Jag antager att de, som åberopat Tyskland såsom förebild, icke äro okunniga om huru man i detta konsekvensernas land blifvit nödsakad att förfara, i det att preussiska regeringen under detta år för landtdagen framlagt ett förslag, som visar, att man der af sådana åtgärder, som nu här föreslagits, också får taga konsekvenserna; men äro vi här i landet dertill beredda?

Af hvad jag nu anfört torde det framgå, att jag biträder utskottets hemställan, och får jag således hos herr talmannen anhålla om proposition på det yrkande, att kammaren, med afslag på den kongl. propositionen i nu föredragen del, ville bifalla utskottets hemställan, men jag vill tillägga ännu några ord.

Äfven om det vore oss förelagdt att, utan afseende på hvad jag vill kalla industriens berättigade anspråk, men hvad från annat håll kan benämnas dess önskingar, införa en frilagersinstitution, så kan — menar jag — den af komitén föreslagna grundvalen icke användas; den felar nemligen i ett afseende, det allra viktigaste: Den ger ej lika stöd, ej heller samma rätt åt alla köpmän, icke ens åt dem, som äro bosatta på så belägen ort, att en frilagersanläggning der kan med fördel inrättas. Det föreliggande kongl. förslaget afser nemligen, att frilager skall inrättas och innehafvas af enskilda personer, hvilka sedermera kunna på frilagret inrymma andra personer, men detta beror ensamt på frilagrets innehafvare, enligt hvad af § 14 i det kongl. förslaget tydligen framgår, och ingen kan begära af en köpman, som erhållit rätt till frilager, att han skall derstädes bereda plats jemväl åt sin konkurrent. Helt annorlunda förfares i Danmark, der anmälan om erhållande af plats i frilager sker hos en tulltjensteman, hvilken inrymmer sökandena å frilagret i den ordning de dertill sig anmäla. Skillnaden mellan dessa båda system ligger i öppen dag. Det svenska komitéförslaget har åt den mäktige skapat ytterligare ett magtmedel i hans täflan med den lille och ringe, under det att genom-det andra sättet att lösa frågan vinnes lika rätt för alla, lättnad och hjälp äfven åt dem, som icke ega stora tillgångar och stor kredit att lita till; underligt är, att ett sådant komitéförslag erhållit värdighet af kongl. proposition, men tydligt är, att det icke genom min röst varder lag.

Herr Rettig: Med anledning af den siste ärade talarens anmärkingar mot denna §, skall jag be att få nämna, att uppdraget för komitén var att utan någon kostnad för staten bereda möjlighet för frilagersinstitutionens införande i landet. Alltså kunde man icke utgå från samma princip som i Köpenhamn, der staten rår om frilagersbyggnaderna och vederbörande får göra ansökan om upplåtelse af erforderliga lokaler, utan här måste man utgå från den principen, att staten icke skulle vara egare till frilagersbyggnaderna och att inga kostnader finge drabba staten. Det är således på enskildes initiativ, genom aktiebolag, som dessa byggnader skola komma till stånd. Nu gjorde herr Cavalli anmärkning mot 14 §, der det stadgas, att ansökning om det i §:en nämnda tillstånd skall göras hos generaltullstyrelsen af den som rår om frilagret och icke af den som hyr. Men det ligger ju i sakens natur. Om en enskild person bygger ett magasin eller frilager och hyr ut lokaler deri till affärsmän, så motarbetar han väl icke sedermera hyresgästernas önskingar att begagna sig af de förhyrda lokalerna, utan med detsamma han hyr ut en lokal, söker han väl bereda hyresgästen möjlighet att begagna sig deraf.

På samma gång skall jag be att få nämna några ord med anledning af den föregående talarens påstående, att jag skulle hafva ansett det såsom ett fel, att 66 sidor i betänkandet utgjordes af utdrag ur komiténs betänkande och den kongl. propositionen. Det har jag aldrig sagt. Men jag hade hoppats, att jag i ett sådant betänkande skulle finna något, som kunde tjena mig till lärdom, till upplysning, men det saknade jag alldeles.

Jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Cavalli: Den af den siste ärade talaren gjorda invändningen, att frilager här skulle inrättas utan kostnad för statsverket, behöfver icke tala emot det af mig förordade sättet för frågans lösning. Talaren, som säkert grundligare studerat förhållandena i Köpenhamn än jag, vet nog, huru det går till der. För den upplåtna lokalen erlägges en hyresafgift, så tilltagen, att deri jemväl ingår ränta på det nedlagda kapitalet.

Herr statsrådet greve Wachtmeister: Bevillningsutskottets ärade ordförande har lagt mycken vikt vid en passus i mitt anförande till statsrådsprotokollet, der jag i fråga om tilläggsafgifterna vid förtullningen af sådana varor, som enligt tulltaxan skola förtullas brutto, framhåller, att, i händelse missbruk skulle visa sig beträffande andra varor än dem, som angifvits i den kongl. propositionen, i sådant afseende att en del importörer skulle begagna sig af frilagersrätten för att genom borttagande eller utbytande å frilagret af emballagen till dylika varor undandraga sig större eller mindre del af den för varorna fastställda tullen, tilläggsafgifter kunde stadgas äfven för dessa varor. Det förhåller sig ju härmed så, att man sökt utreda, hvilka varuslag kunde antagas komma att införas till frilager och der befrias från emballaget i syfte att minska tullen. Man har låtit göra denna utredning och kommit till det resultat, att sådant endast vore att befara i fråga om de varor, som upptagits i propositionen. Äfven om det

*Författ-
ningsförslag
om frilager
m. m.
(Forts.)*

skulle hända, att en och annan vara jemte dessa skulle komma att införas på frilagret och der befrias från sitt emballage, så skulle i alla händelser dessa varor, enligt de sakkunnigaste auktoriteters mening, icke vara af så stor betydelse, att det vore förenadt med någon synnerlig olägenhet för den inhemska industrien, att med tilläggsafgiftens bestämmande finge dröja högst några månader eller till dess Riksdag der näst infölle.

Vidare har samme ärade ordförande uttalat tvifvel om huruvida den nuvarande tidpunkten, då importen redan är mycket stor, kunde vara lämplig för vidtagande af åtgärder till främjande af ytterligare import. Syftet med hela detta förslag är icke att främja importen af utländska varor. Det har man genom förslagens formulering sökt hindra. Frilagersinstitutionen afser att skaffa undan hinder och svårigheter för importhandelns utöfvande, utan att man genom dessa hinders borttagande behöfver befara, att importen derigenom ökas. För att anföra ett exempel. Om en importör får rätt att från ett af honom infördt varuparti afsöndra en del, som är förskämd, och derigenom undgår att betala tull derför, så kan det icke anses vara ett befordrande af importen.

Så har herr Cavalli fäst sig vid att, ehuru detta vore en författning som beslutades af Konung och Riksdag gemensamt, den i fråga om straff för vissa åtgärder hänvisade till de straff, som finnas stadgade i tullstadgan, hvilken Kongl. Maj:t utfärdar utan Riksdagens hörande. Äfven om det straff, som är fastställt i tullstadgan, kan komma att ändras, kan man icke tänka sig, att Kongl. Maj:t skulle komma att från straff fritaga oloflig införsel af varor, och afsigten är blott här att i fråga om straff likställa vissa i frilagersförordningen omförmälda förfaranden med oloflig införsel af varor. Jag kan icke finna någon olägenhet deraf.

Herr Cavalli har vidare erinrat, att det föreligger förslag till ny tullstadga, och att de hänvisningar, som förekomma i förevarande förslag, icke skulle passa in på berörda nya tullstadga. Ja, detta är ju en redaktionssak. Man hade ju kunnat redigera paragraferna så, att hänvisning gjordes till tullstadgan i allmänhet; men det är icke med någon synnerlig svårighet förenadt, att, om tullstadgan ändras, Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägger förslag till de ändringar i frilagersförordningen, som deraf påkallas.

Den ärade representanten för Gefle har redan svarat med anledning af hvad bevillningsutskottets ordförande anförde derom, att det skulle gå lätt för sig, för den som så önskade, att boykotta en missaglig affärsman och hindra honom från att få lokal i frilagret. Till hvad herr Rettig yttrade vill jag lägga det, att jag föreställer mig, att det för inrättande af frilager komme att bildas stora aktiebolag, åtminstone i de större städerna, i den omfattning, att man ej behöfde befara, att sådana småaktiga hänsyn skulle komma att göra sig gällande. Visar sig något sådant, kommer det nog att reageras deremot.

Herr Cavalli: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har säkert missförstått mig, då han talade om att man nog icke be-

höfde befara, att småaktig hänsyn skulle göra sig gällande. Någoting sådant har jag aldrig sagt. Jag har antydt och jag vidhåller, att man icke kunde begära, att en affärsman skulle i frilagret inrymma konkurrenter.

Herr statsrådet tillade, att det är en redaktionssak hvad man vill sätta in i §:n eller icke. Ja, helt visst, och jag fäster uppmärksamheten på den redaktion af §:n, som föreligger. Jag har icke någon annan att hålla mig vid.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) af herr *Cavalli*, att kammaren skulle afslå paragrafen och bifalla utskottets förslag till skrifvelse; och 3:o) att kammaren skulle afslå såväl den föreliggande paragrafen som äfven utskottets skrifvelseförslag.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det under 3:o) här ofvan oförmälda yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Rettig* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits godkännande af ifrågavarande paragraf, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår § 1 af det i bevillningsutskottets betänkande n:o 30 införda författningsförslag äfvensom utskottets förslag till skrifvelse, röstar:

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—87;

Nej—44.

Herr *Cavalli*: På grund af det beslut kammaren nyss fattat, hemställer jag, att kammaren behagade medgifva, att återstående §§ i det föreliggande förslaget icke behöfva uppläsas, utan endast sjelfva §-nummern föredragas.

Likaledes tillåter jag mig yrka, att kammaren, med tillämpning af det nyss fattade beslutet, ville afslå samtliga i författningsförslaget förekommande §§.

Författningsförslag om frilager m. m.
(Forts.)

På gjord proposition beslöts, att de öfriga delarne af författningsförslaget ej skulle uppläsas, utan endast uppnämnas vid föredragningen.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Afslogos.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från viss intecknad gäld.

Herr Asker: År 1898, då denna fråga första gången förelåg till behandling inom riksdagen, förklarade lagutskottets ärade ordförande, att han under inga förhållanden kunde godkänna utskottets redan då uttalade mening, att man för underlättande af möjligheten att bilda egna hem skulle i viss mån uppoffra inteckningssäkerheten i fast egendom.

År 1899, då frågan åter förekom på kamrarnes bord, framhölls af icke mindre än fem jurister inom denna kammare, huru omöjligt det skulle vara att utan att skada fastighetskrediten bereda möjlighet till frigörelse af inteckningar på annan väg, än nu gällande lag föreskrifver, och lagutskottets ordförande, som då ändrat mening och öfvergått på utskottets åsigt, medgaf sjelf, att han hyste ytterst ringa förhoppning, att Kongl. Maj:t skulle finna någon utväg att på ett tillfredsställande sätt lösa frågan.

I år hafva utskottet och dess vice ordförande gått ett steg längre. Hvad ordföranden nu intager för ställning till frågan, framgår icke af det föreliggande betänkandet. Utskottet har, sade jag, gått ett steg längre genom att i betänkandet antyda de utvägar, utskottet tänkt sig för att få inteckningar dödade i de lägenheter, som blifvit afsöndrade eller styckade från stamhemmanet. Lagutskottet medgifver emellertid härvid, att »hvarje lagändring i detta syfte måste i någon mån föranleda till ingrepp i den rätt, som enligt gällande åskådning tillkommer inteckningshafvaren». Men, mina herrar, det är icke blott på »gällande åskådning», som denna rätt hvilar, utan den hvilar på lagens och rättvisans fasta grund. Och hvad är för öfrigt inteckningsrätten annat än en ren panträtt.

Skulle man nu för att vinna ändamålet i egna-hems-frågan vilja tillgripa medlet att förringa inteckningssäkerheten enligt gällande lag, kan jag för min del icke finna annat än att konsekvensen synes fordra, att, om en person eger ett ointecknad egoområde, hvarå en annan

gör anspråk för bildandet af eget hem, *egaren* skulle vara lika skyldig att mot lösen afstå den rätt, han har till jorden, som panthafvaren skulle vara att uppgifva sin rätt.

Metoderna, som lagutskottet alternativt föreslår, äro: expropriation och lösen efter gode mäns värdering. Den första utvägen blir nog, såsom utskottet framhåller, för tung och dyrbar; och hvad den andra utvägen beträffar, så undrar jag, huru inteckningshafvarens rätt skall i sådant fall kunna blifva till fullo bevarad, och hvad min allmänna hypoteksbankens ledande män skulle göra, om det ifrågasattes, att lagbestämmelsen skulle få *retroaktiv* verkan. Huru man än vänder på frågan, tror jag klokheten bjuder, att man lemnar inteckningsrätten oförkränt, ty derpå hvilat ovedersägligen fastighetskrediten.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag, herr greve och talman, vördsamt yrka afslag å utskottets nu föredragna utlåtande.

Herr Dickson: Då styckning af en egendom i mindre delar förekommer, kan det hufvudsakligen ske under två olika former. Den ena är, då t. ex. invid jernvägsstationer hemmansegare sälja jord till tomter; ett annat sätt är, att en större egendom styckas i mindre delar, hvilken operation brukar vara ett rätt gynnsamt och fördelaktigt sätt att realisera egendomen, hvarför det är lätt för hemmansegaren att, innan han säljer egendomen, lossa bitarne från vidlådande inteckning. Om nu en person är så oförsigtig att köpa en sådan tomt eller mindre egendom, medan inteckningen ännu kvarstår, får han söka lagfart genast och tillse, att bevillningsberedning och pröfningsnämnd sätta värde å fastigheten, hvarefter inteckningarna fördelas på de särskilda afsöndrade delarne af egendomen efter taxeringsvärdet. De inteckningar, som tillkomma senare, drabba icke den köpare jag nämnde, men hvad den stora inteckningen beträffar, som fördelats efter taxeringsvärdet, svara alla delarne för den brist, som vid försäljning kan uppstå i en af delarne. Den ifrågavarande köparens rätt är således icke så dålig, såvida egendomen icke är öfverintecknad; då kan det nämnda sättet naturligtvis icke hjälpa, och enda möjligheten att lossa de afsöndrade delarne från inteckning är att sälja egendomen på exekutiv auktion, så att den kommer i händerna på personer, som kunna ordna frågan.

Då jord behöfves för jernväg, landsväg eller kanal, medgifves expropriation; men då är det ett stort allmänt intresse, som ligger till grund för åtgärden, och dessutom är det en omöjlighet för jernvägen att komma öfver jorden, utan att den är exproprierad, ty man kan icke lägga en bit af vägen här och en bit der, utan den måste gå i ett sammanhang. Då är det naturligtvis medgifvet för den, som behöfver jorden, att få lösa den från *egaren*. Här är det dock icke fråga om att få lösa den från *egaren*, utan här är fråga om att få den befriad från inteckning. Men inteckningen är en rätt, som är lika säker och lika beskyddad som *eganderätten*. Båda delarne äro en sakrätt, och dessa rättigheter böra vara beroende på tiden för deras tillkomst.

Nu har emellertid lagutskottet tänkt sig ett annat förfarande. Om en person köper en egendom, en liten del, som gemensamt är intecknad med ett annat större komplex, skulle köparen, i stället för

*Om från-
styckad hem-
mansdels
eller afsön-
drad jord-
lägenhets
frigörande
från vissa
intecknin-
gar.*

(Forts.)

Om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

(Forts.)

att iakttaga den försigtighet, som lagen nu anvisar, begära ett slags stämning på inteckningshafvarne; dessa skulle genom något slags kungörelse i tidningarne kallas att infinna sig, och lagutskottet har tänkt sig, att om de uteblefve, detta finge betraktas såsom ett medgifvande, att, inteckningen i den högsta hemmansdelen finge dödas. Nå, hvad händer? Jordafsöndring kan ega rum med en liten del och möjligen äfven med en stor del, med den ena delen efter den andra, så att slutligen icke skulle finnas något kvar för inteckningshafvarne. En inteckningshafvare, som har inteckning i en egendom på landet, är således jemt och ständigt utsatt för möjligheten, att den ena delen efter den andra afsöndras; och han kan icke lita på, att han får veta allt, som i detta afseende rör egendomen, utan han måste läsa Posttidningen för att få reda på, om några annonser förekomma rörande inteckningarna i den egendom, der han har sin inteckning. Och en bank, som naturligtvis belånar en mångfald af inteckningar, skulle hafva ytterst svårt att följa med och se, om dessa inteckningar i ett eller annat afseende blifvit läderade. Detta skulle hafva till följd, att den, som lånar ut penningar, med stor förkärlek tager inteckning i stadsfastighet, der han icke riskerar detta äfventyr. Skall han välja, föredrager han naturligtvis inteckningen i stadsfastighet framför den andra, så vida han icke älskar en hög ränta och, på grund af att egaren af fastigheten på landet erbjuder honom 1 eller $\frac{1}{2}$ procent högre ränta än stadsbon, tager inteckningen i den förres fastighet. Men är det en fördel, att inteckningsräntan höjes?

Det sagda synes mig visa, att det blir för fastighetskrediten i hög grad menligt att anordna ett sådant förfaringsätt. Ej heller tror jag, att det är synnerligen praktiskt, emedan det blir för de små egendomarne mycket dyrt att lossa inteckningen i den ordning, lagutskottet antyder. Nu kostar det lösen för gravationsbevis, protokollsutdrag, bevis och utdrag ur inteckningsboken, och vidare fordras samtycke af inteckningshafvaren. Enligt utskottets förslag skulle erfordras gravationsbevis, protokollslösen, utdrag af inteckningsbok samt derjemte stämningens kungörande i tidningarna och dertill den värdering af fastigheten, som skulle ifrågakomma; ett lossande af inteckningen blir så dyrt, att mannen, som köpt den lilla tomten, icke vill betala det, och då står man på samma ställe som förut, utan att hafva kommit ett steg närmare det mål, man ville nå, men till stor skada för fastighetskrediten. Och då jag icke tror, att man kan vinna det mål, man önskar, utan skada för inteckningar i fastighet på landet, yrkar jag afslag å betänkandet.

Herr Hasselrot: Jag har i år liksom föregående år deltagit i lagutskottets beslut och biträdt den hemställan, lagutskottet gjort, ehuru jag af den anledning, att jag icke var närvarande, då betänkandet justerades, ej kom att underteckna detsamma.

Den siste talaren nämnde såsom skäl emot ett bifall till lagutskottets förslag, att det egentligen var två sätt man kunde använda, då det var fråga om att afsöndra jord eller stycka en egendom. Det första var, då t. ex. vid en jernvägsstation eller ett industricentrum afsöndrades på en gång mindre delar i och för tomter; det andra

sättet var, att man styckade en egendom i och för jordbrukslägenheter; och vore det då relativt lätt att samla inteckningarna och döda dem. Detta har den ärade talaren rätt uti. Men det finnes ett tredje sätt, som i vårt land är det vanliga, nemligen att icke dessa upplåtelse af egostycken ske på en gång i större mängd, utan den ena lägenheten här och den andra der inköpes af personer, för hvilka de passa, och hvilka jordegaren är benägen att upplåta; och då faller det sig ej så lätt med inteckningarnes dödande. Det är min fulla öfvertygelse — och jag tror icke någon kan jäfva denna uppfattning — att, derest något skulle kunna göras för att betrygga eganderätten åt egarne af dessa små lägenheter i vårt land, så att de icke riskera den olägenhet, som medföljer inteckningarne, detta skulle blifva det kraftigaste och starkaste handtag, som kunde gifvas åt de egna hemmen. Nu medgifver jag i år som i fjol, att det synes möta mycket stora svårigheter att på tillfredsställande sätt nå detta mål, och jag vågar icke påstå, att något af de sätt, lagutskottet exempelvis anfört, är fullt tillfredsställande. Jag vill dock emot den siste talaren säga, att en lättnad i afseende å formen ganska väl låter tänka sig, och att saken icke behöfver blifva så dyrbar, som han antydde. Det har icke varit lagutskottets föreställning, och ej heller någon annans, att om vederbörande inteckningshafvare kallades på samma sätt som vid exekutiv auktion, eller genom kungörelse, men han ej inkomme med något yttrande i fråga om inteckningens dödande, han då skulle blifva helt och hållet förlustig sin rätt till den del af inteckningen, som komme på den afsöndrade lägenheten, så att han finge finna sig i att den kvarvarande delen af egendomen svarade för hela inteckningen. Han skulle naturligtvis bekomma så mycket af det intecknade beloppet, som efter en skälig uppskattning belöpte sig på den afsöndrade lägenheten.

I år har lagutskottet gjort klämman lindrig nog. Det har nöjt sig med att begära några bestämmelser i syfte att egare af frånstyckad hemmansdel eller afsöndrad lägenhet må beredas *lättnad* att frigöra sin fastighet från inteckning. Mig synes, att detta i en så synnerligt viktig fråga icke är för mycket begärdt; och jag upprepar hvad jag förut sagt, att äfven om det för ögonblicket icke kan uppgifvas något lämpligt sätt, vore det förmätet förklara, att något sådant icke *kan* finnas. Kan det finnas — och såsom vilkor för ett sådant förslags framläggande säges uttryckligen, att detta förslag skall vara sådant, att fastighetskrediten ej skadas genom den ifrågasatta lättnaden — synes det mig knappast rätt af kammaren att gång på gång afslå en begäran, som framstälts af så många. Misslyckas saken, har ingen skada skett. Men det är godt att veta, att kammaren åt en af de viktigare angelägenheterna i vårt land gifvit ett handtag. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sandqvist: En sanning är, att det är mycket stora svårigheter — om också icke omöjligheter — att komma till rätta med det föreliggande spörsmålet. Frågan om underlättandet af smålägenheters bildande är vida viktigare, än man vid första påseendet tror. Jag tänker icke på de förhållanden, som uppkomma, der egostyckning

Om frånstyckad hemmansdel eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.
(Forts.)

Om från-
styckad hem-
mandels
eller afsön-
drad jord-
lägenhets
frigörande
från vissa
intecknin-
gar.

(Forts.)

och jordafsöndring afse bildande af arbetarekolonier, arbetarebostäder. Der är det en *affär*, som nog reder sig. Jag tänker på de spridda platser i landsorten, i utkanterna af bygden, der arbetare önska och behöfva slå sig ned. Hopandet af den fasta egendomen i vissa landsändar kan ej, såsom man tyckes föreställa sig, genom lag begränsas. Men kan man i stället göra något för att underlätta afstyckandet af större eller mindre delar från de stora possessionerna till vidmagthållande eller ersättande af den bofasta befolkningen å trakter, der den genom bolagens hemmansinköp hotas till sitt bestånd, vore det ju väl. Dertill fordras bland annat, att beqvämare medel beredas att frigöra grusbackar och andra för en inteckningshafvare merendels värdelösa bitar, som för smålägenheterna, arbetarehemmen oftast komma i fråga, från ansvarighet för de större eller mindre lånen. Det är omöjligt, säger man, att göra detta utan att skada fastighetskrediten. Nå, om så också skulle vara! En framstående ledamot i denna kammare yttrade vid ett föregående tillfälle, då denna fråga behandlades, att ett allmänt intresse stundom kunde vara så starkt, att den enskilde, för att befordra detta intresse, finge underkasta sig en inskränkning i sin väl förvärfvade rätt, samt att han ansåge frågan om egna hem vara en så stor fråga, att alla andra intressen finge vika till förmån för detta intresse. Just samma tankegång är det, som ligger till grund för yrkandet om utsträckning af rätten att från den enskilde expropriera mark för att den större industrien skall kunna få tillfälle att tillgodogöra sig vårt lands naturliga kraftkällor. Skulle man nu icke å andra sidan kunna känna sig manad att till förmån för de små i samhället åtminstone underkasta sig en utredning för att se, om det kunde göras något i förevarande afseende till deras förmån. Om man åtminstone skulle kunna, vid en eventuel tvångsförsäljning af grundhemmanet, åt dem rädda det arbete och den kostnad, som nedlagts på den inköpta lägenheten! För min del tror jag, att det icke skulle vara omöjligt att utfinna bestämmelser, som kunde leda härtill, utan att fastighetskrediten behöfde lida någon stor fara; och det var åt det hållet jag syftade, då jag lät anteckna min reservation mot utskottets motivering.

I olikhet med motståndarne i denna sak tror jag, att frågan icke är olöslig och att här vid lag vida mindre intrång i den enskilda rätten skulle ega rum, än som ifrågasattes vid expropriation för elektriska ledningar för kraftkällors tillgodogörande. Jag beder därför att få uttala en anhållan om bifall till lagutskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Då det hittills varit de lagkunnige, som yttrat sig, torde det vara lämpligt, att äfven från annat håll något säges i denna fråga, och skall jag därför bedja att få framföra några ord.

Det gäller här efter min uppfattning en synnerligen stor fråga. Det gäller tusentals små fastighetsegare och den på senare tiden så omtalade egna-hems-frågan. Sättet för denna frågas lösande har blifvit angifvet genom 1896 års förordning om jordafsöndring. Sedan denna förordning utkommit och blifvit närmare känd, har år från år ett stegradt antal smärre lägenheter blifvit afsöndrade och sålda. I

Jönköpings län t. ex. var det förra året 176 lägenheter, som såldes, och betalades för dessa 283,000 kronor. Skulle man tänka sig, att förhållandet inom alla län vore detsamma, hvilket det icke är — jag vet dock, att i Gefleborgs län var de försålda lägenheternas antal större — skulle man för året komma upp till c:a 4,000 lägenheter, försålda för en summa af c:a 7 millioner. Då de flesta lägenhetsinnehafvare uppföra byggnader på sin mark och man kan antaga, att dessa byggnader äro dubbelt så mycket värda, som betalats för marken, skulle man för hela riket komma upp till en summa af 20 millioner. Jag är visserligen öfvertygad, att dessa siffror äro alldeles för höga, men om jag reducerar dem till hälften, tror jag, att man skulle komma under det verkliga förhållandet. Man skulle således kunna säga, att det är fråga om 2,000 smärre fastighetsegare, om de också icke äro hemmansegare, som per år tillkomma och en summa af 10 millioner, som på detta sätt årligen skall placeras. Och detta är till största delen arbetares besparingar. Man kan icke annat än erkänna, att det är en synnerligen glädjande utveckling åt det rätta hållet, att man får fasta arbetare och att de höga arbetslönerna på det sättet besparas och blifva kvar till någon nytta. Och man må äfven säga, att detta sätt att utveckla egna-hems-frågan otvifvelaktigt är mycket bättre än det konstlade sättet att genom anslag söka hjälpa s. k. medellösa arbetare, som efter några år äro lika medellösa. Nu skulle man komma dem till hjälp, som genom nykterhet och sparsamhet kunnat lägga af något.

Men hela denna stora och viktiga fråga innesluter, enligt mitt förmenande och såsom äfven här antydts, en stor fara, nemligen att alla dessa personer eller en stor del af dem kunna blifva ruinerade, och att deraf skulle följa en, jag vågar icke säga berättigad, misstro till landets lagar. För en icke juridiskt skolad arbetare är det svårt att förstå rättvisan uti, att sedan han köpt en lägenhet, som afsöndrats, fått den vid vederbörlig domstol lagfaren och sedan han uppfört byggnader på län, är han kanske efter tio år utan sin egen förskyllan ruinerad, och detta på grund af att hufvudegendomen blifvit vanhäfdad och exekutivt försäld. Och icke blott hans besparingar hafva härtill åtgått, utan han har skuldsatt sig, därför att han belånat de byggnader, som han var öfvertygad om, att de voro hans.

Herrarne känna historien om kyrkan i Småland, som efter af Kongl. Maj:t faststeld ritning uppfördes på en afsöndrad och lagfaren jordbit samt, då sjelfva egendomen sedermera vanhäfdades och såldes på exekutiv auktion, äfven följde med vid försäljningen. Hypoteksbanken inropade egendomen och sålde den sedan med sin kyrka till en tredje person. Denne var lyckligtvis en human man, så att församlingen kom ganska bra ifrån saken. Man kan ju säga, att det var församlingens fel, som icke tagit bättre reda på lagen. Detta är rätt, då det gäller en försummelse af församlingen. Men af en arbetare kan man icke begära annat, än hvad hans enkla förstånd kan fatta, och han fattar svårligen, att en sådan lag är rätt.

Man säger äfven, att den ifrågasatta lagstiftningen skulle skada fastighetskrediten och att detta är en ytterst viktig synpunkt. Men nu är det efter mitt förmenande att alldeles för mycket och orättvist gynna fastighetskrediten. Då en in-teckningshafvare har in-teckning i

*Om från-
styckad hem-
mandels-
eller afsön-
drad jord-
lägenhets-
frigörande
från vissa
in-tecknin-
gar.*

(Forts.)

*Om från-
styckad hem-
mansdels
eller afsön-
drad jord-
lägenhets
frigörande
från vissa
intecknin-
gar.*

(Forts.)

en egendom, hvarifrån en eller annan lägenhet afsöndras, hvilken uppodlas och bebygges och derigenom får ett större värde, så har inteckningshafvaren på det sättet utan sitt åtgörande fått en större säkerhet, än han hade förut.

Nu skulle man ju kunna tänka sig olika sätt för frågans lösning. Man skulle exempelvis kunna tänka sig, att, när en person köper en dylik lägenhet, den på hela egendomen hvilande inteckningen delades i proportion till köpeskillingen, och utskottet har framkastat några andra förslag. För min del vill jag endast framhålla den absoluta nödvändigheten för alla dessa bofasta arbetare, att frågan på ett eller annat sätt blir löst. Huru den skall lösas, skall jag ej tillåta mig att yttra mig om, öfvertygad som jag är, att med så många skickliga jurister, som vi hafva i Sverige, en tillfredsställande lösning skall på något sätt vinnas. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Som jag yttrade mig i denna fråga, då den förliden riksdag förevar, hade jag icke ämnat begära ordet denna gång, men jag har blifvit uppkallad närmast af den siste talarens anförande. Den framställning, han gaf, var lik en föregående talares framställning derutinnan, att frågan färglades ensidigt och sågs i en annan dager än den, i hvilken den enligt min mening bör ses. Han åberopade, med angifvande af antalet 2,000, i hvilken ofantlig utsträckning försäljning af afsöndrade lägenheter redan skett och med visshet komme att ske. Han utgick då ock, såsom det syntes mig, från det antagandet, att alla dessa 2,000 och ännu flere köpare af lägenheter skulle komma i den ställningen, att de när som helst kunde blifva af med sin egendom i följd deraf, att fastigheterna, hvarifrån de särskilda lägenheterna afsöndrats, vore öfverintecknade och måste för betäckande af intecknad gäld försälas. Ett sådant antagande synes mig icke riktigt, utan öfverdrifvet. Fall gifvas, då det icke finnes någon inteckning i hufvudegendomen, och då lär icke heller någon dylik fara för egaren förefinnas, likasom äfven tillvaron af inteckning i hufvudegendomen ej med nödvändighet föranleder den antydda faran för köparen af lägenheten af den afsöndrade delen. Dessutom kan och, såsom mig synes, bör denne köpare begära gravationsbevis och taga kännedom om förhållandena och pröfva dem. För min del beder jag få säga, att jag från min tid som domare icke kan erinra mig mer än ett enda fall, då en egare af en lägenhet förlorat sin egendom på grund af inteckning i hufvudegendomen, om hvilken intecknings befintlighet han saknat kännedom. Samma risk, som en köpare af en lägenhet genom sitt förbiseende vid köpet utsätter sig för, eller att förlora hela köpeskillingen, samma risk står den person, som köpt en egendom för 50,000 kronor, utan att derförinnan hafva tagit reda på, hvilka inteckningar som finnas i egendomen. Och jag frågar: har man icke rätt att fordra, att den ene såväl som den andre tager reda på de bestämmelser, som finnas? Jag kan icke förstå, att den omständigheten, att en köpare af en mindre egendom genom underlåtenhet att på det sätt, som är en hvar anvisadt, bevara sin rätt, gör förlust, eller att han derutinnan är lika ställd med köparen af en större egendom, skall framkalla misstro till lagen.

Det kan väl ej förnekas, att, såsom flere föregående talare framhållit, fastighetskrediten ovilkorligen skulle lida af ett tillvägagående sådant, som här af lagutskottet föreslagits. Ty sedan en person i enlighet med gällande lag och under iakttagande af lagens föreskrift vunnit en panträtt, bör han vara skyddad i denna sin rätt och icke få sin rätt förringad eller mista den genom lagbestämmelser, tillkomna för att bereda en annan person förmån på panträttsegarens bekostnad. En egare af en större jordegendom styckar densamma bit för bit, såsom en föregående talare yttrade, eller fränsäljer de kanske värdefullaste delarne, så att den återstående hufvudegendomen har jemförelsevis ringa värde, och af hvarje sådan styckning och försäljning skulle inteckningsinnehafvaren göras så beroende, att hans panträtt när som helst förändras. Är detta rätt? Låt nu vara, att värdering skulle ega rum för att bestämma, huru stor del af inteckningen skulle belöpa på hvar och en af de fränskilda lotterna. Men huru denna värdering skall blifva tillfredsställande, kan jag icke förstå. Då jag yttrade mig i frågan förlidet år, framhöll jag, hurusom ett mycket lämpligare förfaringssätt vore, hvad jag funnit vid flera tillfällen iakttagits inom den domsaga jag innehar, nemligen att fastighetsegaren själf låter frigöra den fränstyckade egolotten från inteckning, innan han säljer. Och i denna rigtning har det fortgått. Och den synes mig vara den i alla hänseenden bästa utvägen. Då i de allra flesta fall jordegaren får mycket betaldt för dessa fränstyckade lägenheter, är det ett billigt anspråk från köparens sida, att han får lägenheten fri från inteckning, då den oftast mycket höga köpeskillingen gör, att säljaren får kostnaden för inteckningsdödan det mycket väl betäckt.

Att införa sådana bestämmelser, som lagutskottet tänkt, synes mig således icke lämpligt. Skall från lagstiftningens sida ovilkorligen något göras härutinnan, kan, efter mitt förmenande, med mera skäl ifrågasättas stadgande i den rigtning, att lagfart icke beviljas å lägenhet med mindre det visas, att den är från inteckning fri.

Jag vågar bestämdt påstå, att det icke hos arbetarne finnes en så allmän okunnighet om nödvändigheten att skaffa sig gravationsbevis, som flere gånger blifvit sagdt. Det är numera undantagsfall, för hvarje år mer och mer sällsynta. Kännedomen om behöfvat af en sådan handling vid ett köps afslutande sprides mer och mer, och arbetaren förstår i de flesta fall mycket väl att vid aftalets uppgörande se till, om den jord, han köper, blir gravationsfri eller i motsatt fall bereda sig på annat sätt säkerhet för, att han icke blir lidande genom äldre inteckningars tillvaro. Den framställning, som gifvits rörande de svåra och betänkliga missförhållandena i förevarande sak, är öfverdrifven; och jag framhåller ännu en gång, att den åtgärd, som lagutskottet föreslagit, onekligen måste komma att inverka så menligt på fastighetskrediten, att jag för min del icke anser, att man kan stå till svars med att vidtaga en sådan åtgärd, hvarför jag yrkar afslag å lagutskottets betänkande.

Herr Benedicks: Den siste ärade talaren fäste sig särskildt vid fastighetskrediten och ville enbart se på denna, då han kunde rekom-

Om fränstyckad hemmansdels eller afsondrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

(Forts.)

Om frånstyckad hemmansdel eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

(Forts.)

mendera en sådan åtgärd, som alldeles bestämdt icke skulle vara egnad att öka antalet af »egna hem», en fråga, som jag är öfvertygad om, att hvar och en af oss är lifligt intresserad för. Det är ju alldeles gifvit, att ju flere svårigheter, som ligga i vägen för att kunna förvärva egna hem på afsöndrad jord, dess svårare blir det att anskaffa sådana.

Nu föreligger ett förslag ifrån lagutskottet, hvilket icke är åtföljdt af någon reservation annat än i fråga om motiveringen, och det är ju synnerligen glädjande, att så är förhållandet. De sakkunnige i kammaren vilja emellertid sätta sig emot förslaget och tala särskildt om de vådor, detsamma skulle medföra för fastighetskrediten. Jag vill tro, att det är, som de säga, mycket svårt, men jag har icke hört någon, som sagt, att det är omöjligt att få fram ett förslag i den riktning, som denna skrifvelse innehåller, att nemligen Kongl. Maj:t måtte taga under öfvervägande i hvad mån, utan skada för fastighetskrediten, egare af frånstyckad hemmansdel eller afsöndrad lägenhet må kunna beredas lättnad att frigöra sin fastighet från inteckningar. Jag frågar då: hvad riskerar man i fråga om fastighetskrediten? Det säges ju uttryckligen, att förslaget icke skulle skada denna kredit. Då må man väl kunna öfverlemnna åt de jurister, som Kongl. Maj:t har till sitt förfogande, att framkomma med förslag i frågan. Jag fäster mig så mycket mera vid detta, som, om också icke enligt min önskan en lagstiftning kunde ske med retroaktiv verkan, det är tydligt, att en lag kan stiftas, hvarefter framtida inteckningshafvare måste rätta sig, då den en gång finnes. Hade denna lag funnits för 10 år sedan, är jag alldeles öfvertygad om, att på den svenska jorden, som ty värr i allmänhet är intecknad, många flera egna hem skulle hafva uppstått, då just de, som önska desamma, hafva varit medvetna om faran att köpa afsöndrad lägenhet från hemman, som är intecknad. Skulle också, emot de härvarande lagkunniges önskan, någon retroaktiv lagstiftning icke kunna ega rum, så må de väl icke motsätta sig, att lagstiftning för framtiden må kunna ske med tryggande garantier för inteckningshafvarne.

Emot den ärade representanten på malmöbanken vill jag framhålla, att det vore väl icke någon omöjlighet att kunna underrätta inteckningshafvarne personligen och få ett intyg från dem, att de blifvit kallade, och derefter vidtaga de åtgärder, som erfordras. Det är väl icke nödvändigt, att en kungörelse uppläses, som ofta ingen har reda på. Det finnes väl ett mera säkert sätt att underrätta inteckningshafvaren.

För min del skall jag icke vidare gå in på det juridiska spörsmålet i denna fråga. Med anledning af denna frågas stora vikt ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Friherre Klingspor: Det är ju i allmänhet erkänt såsom ett godt mål att söka förenkla så mycket som möjligt formerna för dessa smärre afsöndringar. En vigtig faktor bland dessa former äro de, som afse att frigöra afsöndringarne. Uti betänkandet står, att det i många fall är omöjligt att få tillstånd från inteckningshafvaren. I hvarje fall är det förenadt med stora kostnader, hvilka icke på något

vis motsvara sakens realitet för egaren af dessa inteckningar. Jag tror, att i de flesta fall är det små kapital, icke de stora, som förekomma. En person kan mången gång kanske rent af utaf kitslighet icke medgifva en annan att skaffa sig några extra förmåner och vägrar att göra den afsöndrade lotten frigjord. Betydelsen att få denna lott fri från inteckning är mycket stor för den, som vill bebygga densamma. Han kan nemligen icke skaffa sig säkerhet för de inteckningar, som behövas för att få medel till bebyggande af jorden, så vida icke egendomen är fullt frigjord, han kan icke få klart gravationsbevis på densamma.

Om från-
styckad hem-
mansdels-
eller afsön-
drad jord-
lägenhets-
frigörande
från vissa
intecknin-
gar.

(Forts.)

Denna fråga har varit före flera år, och lagutskottet har varit enigt om att tillstyrka saken. I denna kammare hafva hvarje gång framstående jurister uppträdt emot frågan. Deras skäl äro säkerligen mycket goda i och för sig, och det är mycket värdefullt, att deras yttranden finnas att läsa i kammarens protokoll, för den händelse denna fråga föranleder en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Då är det gifvet, att Kongl. Maj:t fäster allt det afseende, Kongl. Maj:t kan, vid de betänkligheter, som framstälts, och ser efter, om icke lagutskottets önskemål det oakadt skall kunna genomföras.

Inom lagutskottet finnas också ganska goda juridiska krafter, och då de anse, att saken dock icke är omöjlig att genomföra och så många ur praktisk synpunkt önska detta, tycker jag det vara öfverensstämmande med kammarens intresse att tillstyrka lagutskottets förslag.

Jag tror i öfrigt, att det endast är *juridiska* betänkligheter, som framkommit; jag har nemligen icke hört några sådana från dem, som hafva inteckningarne, d. v. s. från kapitalister eller från andra håll. Då saken sålunda icke torde möta några praktiska svårigheter, utan svårigheterna endast äro formella, ber jag, att kammaren måtte understödja lagutskottets betänkande.

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Friherre Palmstierna: Endast ett par ord med anledning af de anmärkingar, en talare gjorde emot hvad jag tillät mig säga. Han talade om, att man ju kan köpa en icke intecknad egendom. Jag tror, att dessa äro ganska få, hvarför också många, när 1896 års förordning utkom, icke trodde, att den skulle leda till något, därför att det icke fans många intecknade gårdar, och därför kunde icke någon afsöndring ske. Nu eger dock en betydande afsöndring rum. De kunna taga reda på inteckningarne, säger man. Det göra de också, men de tro icke, att, när de fått lagfart på egendomen, de skola blifva ruinerade på den, men så illa kan det vara.

Vidare säger man, att det riktiga vore, att hemmanets egare dödade inteckningarne och sedan sålde egendomen. Det kan naturligtvis icke löna sig annat än i det fall, som talaren på malmöbanken påpekade, nemligen då det är fråga om att stycka en större del af egendomen. Då kan det löna sig, men då han säljer en liten bit, en beteshagmark eller dylikt, då lönar det sig icke att döda inteckningarna.

Jag vill, såsom min uppfattning framhålla, att detta är ett nöd-

Om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

(Forts.)

rop från småfolket, att de skola för sina penningar kunna få köpa ett eget hem — men också få behålla det.

Herr Anderson, Albert: Bland de utvägar, utskottet föreslagit för att nå det af utskottet åsyftade målet, har utskottet tänkt sig, att, vid väckt fråga om dödning af inteckningar i lägenhet, någon myndighet, exempelvis Konungens befallningshafvande, skulle på begäran af lägenhetsägaren ega att utfärda kallelser å vederbörande inteckningshafvare att inom viss tid yttra sig i ämnet, samt att dödning derefter skulle få ske af de inteckningar, hvilkas innehafvare antingen dertill lemnat samtycke eller på grund af sin underlåtenhet att inkomma med yttrande kunde antagas icke hafva någonting att deremot erinra.

Nu är förhållandet, att den, som har belånat en inteckning, är ofta nog icke i sjelfva inteckningen upptagen såsom fordringsägare, utan detta är en annan, och man kan icke på gravationsbeviset se hvem som har belånat inteckningen. Om nu två personer med hvarandra frivilligt ingått en köpeafhandling, skall då en tredje person, som har sakrätt i egendomen, derigenom få sin säkerhet förminskad. Jag kan aldrig föreställa mig, att man vill inslä på en sådan väg; det skulle förstöra i grund och botten fastighetskrediten. Det skulle uppstå många svårigheter för hypoteksföreningarna och kassorna att bevaka sina intressen. Hvad kassorna särskildt beträffar, är det min öfvertygelse, att de skulle försöka att blifva utaf med de inteckningar i jordbruksfastigheter, som de redan hafva, hvilket skulle skada fastighetskrediten.

Det finnes ett sätt, som redan begagnas, och det är under diskussionen påpekadt, att om säljaren (jordägaren) kommer öfverens med köparne att öfverlåta en del af egendomen, en afsöndring, med full eganderätt, då går han till den fordringsägare, som har inteckningen och anhåller att få den dödad i den försålda delen af egendomen. Det tror jag verkligen går ganska lätt. I vissa fall kan inteckningen ligga så högt, att dess innehafvare icke kan medgifva dess dödande och göra ett sådant tillmötesgående utan någon afbetalning. Jag tror, att detta är den rätta vägen, och går man den, behöfves ingen särskild lagstiftning i fråga.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Trygger: Då man afåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t, är det väl af vigt, att man riktigt vet hvad man begär. Jag tror, för min del, icke, att lagutskottet vet detta, åtminstone kan man icke få fram det ur dess betänkande. Hvad man vill, att döma af den här förda diskussionen, är att bereda möjlighet för personer att få egna hem. Detta är hvad man vill, men hvad skrifver man? Jo, man skrifver och begär, att Kongl. Maj:t skall bereda möjlighet för den, som köper en afsöndrad fastighetsdel, den må nu vara stor eller liten, att få inteckningarna deri dödade. Mål och medel komma dervid just icke att stå i någon rimlig proportion till hvarandra. Vi böra för öfrigt komma i håg, att detta dödande utan inteckningshafvarens samtycke är ett ingrepp i panträtten, en rätt, som är lika

oantastlig som eganderätten; och sålunda måste det vara särskildt talande skäl för att göra ingrepp i densamma. Ett dylikt skäl kan, såsom jag vid senaste riksdagen påpekat, vara det, att det skulle vara ett oafvisligt samhällsbehof att öka möjligheten för den fattigare befolkningen att få egna hem. Såvida verkligen ett dylikt behof förefinnes, är det enligt den högre rättvisan tillåtet att göra en inskränkning i panträtten. Ty huru heliga patenträtten och eganderätten än äro, stå dock samhällets stora lifsintressen framför dem. Men att på det sätt, som utskottet föreslagit, skriva och begära beredandet af möjlighet att upphäfva panträtten, då icke ett dylikt allmänt intresse, utan endast ett enskildt intresse kräver det, synes mig icke vara förenligt med den omsorg om det allmänna, som man kunnat vänta af lagutskottet.

Jag skulle begära återremiss äfven nu, såsom jag gjort en gång förut, för att lagutskottet skulle blifva i tillfälle att omarbota sin kläm, men Andra Kammaren har redan antagit lagutskottets utlåtande, och då skulle en återremiss icke vara till någon nytta. Jag måste därför yrka afslag, men jag gör det i den förhoppning, att lagutskottet, när motionen nästa år återkommer, verkligen måtte underkasta den en lämpligare behandling och försöka att sätta mål och medel i det förhållande till hvarandra, som erfordras.

Jag yrkar afslag å lagutskottets förslag.

Grefve Hamilton: För den praktiske mannen vore det sorgligt, om denna viktiga fråga skulle falla på grund af formella skäl. Jag vågar hemställa till herrar jurister, huru vida de icke skulle kunna låta sina betänkligheter falla, då man ju endast begär att få en utredning, en utredning, som det förefaller mig, att lagutskottet, under den korta tid, som stått utskottet till buds, icke kunnat verkställa. Frågan är af en stor vikt just för vår arbetarebefolkning. Här har sagts, att det finnes åtskilliga utvägar för lägenhetsinnehafvaren att få den jordbit, han köpt, frigjord ifrån inteckning, samt att t. ex. vid ett stationssamhälle, der det säljes så många lotter, kostnaderna härför blifva ganska små. Deri gifver jag talaren rätt, hvad ett stations-samhälle beträffar, men det finnes andra ställen, der arbetarne skulle behöfva en liten jordlapp, men kostnaderna för inteckningsfrågans ordnande skulle blifva för honom alltför dryga. Hemmansegaren behöfver arbetare för bruket af sin jord, och han får dem, derest han kan åt dem med full eganderätt öfverlemna en jordtorfva. Arbetaren vill köpa, hemmansegaren vill sälja. Men det kan icke ske, ty det är förenadt med alltför stora kostnader att få inteckningarna dödade. Herrarne tala om, att det kan gå till på det och det sättet, men hvilka kostnader uppgår det icke till? Jordbiten kostar kanske 50 kronor, och då kan man ju icke pålägga några större kostnader. Jag anser det därför vara af allra största vikt, att utredning göres, huru vida man icke skulle kunna underlätta möjligheten för den arbetarebefolkning, som köper jordlägenheter, att få de å dem hvilande inteckningarna dödade.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

*Om från-
styckad hem-
mansdels
eller afsön-
drad jord-
lägenhets
frigörande
från vissa
intecknin-
gar.*

(Forts.)

Om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa inteckningar.

(Forts.)

Herr Hasselrot: Det är ett par yttranden af en föregående talare, som nödgat mig att begära ordet en gång till.

En talare på kopparbergsbänken påstod, att lagutskottet icke hade rättat medlet efter målet. Han sade dock, om jag fattade honom rätt, att derest samhällets väl så fordrade och derest egnahemsfrågan vore af den stora samhälleliga betydelse, som påstås, så kunde såväl eganderätten som panträthen få maka åt sig. Så långt vill jag icke gå, men jag vill påstå, att detta mål, att befordra egnahemsfrågan, är så stort och viktigt, att man för detsammans vinnande är berättigad att använda de medel, som utan skada för egande- eller panträtt kunna befordra detta mål. Enligt mitt förmenande är en sådan åtgärd som den nu ifrågasatta just det säkraste medlet att befordra detta för samhällets väl nyttiga mål. Lagutskottet har också varit af den åsigt, att detta vore det rigtiga medlet.

En annan talare tog just den svagaste punkten i motiveringen och rigtade emot denna sitt anfall. Personligen står jag icke i ansvar för utskottets uttryck här vid lag, då jag ej deltagit i justeringen af utlåtandet och det skulle kanske bort vara tydligare utsagdt, huru det skulle gå till vid en sådan intecknings dödande. Det är dock icke tänkbart, att man skulle helt enkelt döda en inteckning utan ersättning till inteckningshafvaren; likaväl som vid exekutiv auktion den, som har en inteckning, om han icke är närvarande, får finna sig i att taga den del af köpeskillingen, som belöper sig på inteckningen, lika väl linge den, som har en inteckning i hela egendomen, finna sig i att taga hvad som af inteckningen belöper på afsöndringen.

Det är här icke meningen att göra någon rättskränkning. Utskottets första och viktigaste förutsättning är också, att den ifrågasatta åtgärden skulle kunna ske utan att skada fastighetskrediten.

Herr Pettersson, Carl Fredrik: En ärad talare på sörmlandsbänken yttrade, att inom hans domsaga icke förekommit några förluster för arbetare, som köpt en afsöndrad jordlägenhet. Det är ju ett mycket lyckligt förhållande, men å andra sidan borde man väl kunna tänka sig, att förluster på detta sätt uppstå. Våra arbetare äro icke kunniga i lagen. De söka och begära lagfart på ett litet jordstykke. Men en vacker dag finna de, att hufvudjorden är intecknad. Nu hafva dessa arbetare med många försakelser och med mycken möda skaffat sig ett litet kapital för att kunna få sin egen jordtorfva och derpå bygga sitt eget hem. Men så befinnes det, att hufvudjorden är intecknad, och då går jordbiten dem ur händerna och de få, som man säger, gå från gård och grund. Det finnes ett gammalt uttryck i vårt språk, som heter *lag och rätt*. Det måste således finnas skillnad mellan lag och rätt, och jag tänker mig, att man kan handla lagligt utan att handla rätt. Lagligt handlar man ju mot den fattige och okunnige mannen, som på god tro köpt sin torfva och uppfört sin bostad, i fall inteckningshafvaren vräker honom. Men jag betvivlar, om det är rätt. Jag tycker det vore upprörande att tänka sig sådana förhållanden. Derfor kan jag, för min del, icke annat än bifalla hvad lagutskottet föreslagit; och jag kan icke tro annat, än att våra lag-

kunnige och rättvise män skola komma fram med något förslag, som råder bot på dessa missförhållanden.

Här har talats om fastighetskrediten och att man först bör skydda denna, så att den står orubbad kvar. Men, mina herrar, bör man icke också tänka litet på de okunniga och de små i samhället?

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa in-teckningar.

(Forts.)

Herr Dickson: Här yttrades af en talare, att ett bestridande af bifall till utskottets betänkande grundade sig på formella skäl. Det gör det icke, det grundar sig på fullt sakliga skäl, att nemligen in-teckningsrätten kommer att rubbas och förluster uppstå genom den ifrågasatta lagstiftningen. Det nämndes vidare, att kostnadsfrågan skulle hindra, att in-teckning på vanligt sätt lossas, och att det skulle blifva billigare på det sätt, som lagutskottet tänkt sig. För verkställande af en vanlig relax behöfves endast, att in-teckningen uppvisas äfvensom ett gravationsbevis och ett protokollsutdrag lösas. Men här tillkommer en mängd kungörelser i tidningar, särskilda kallelser och värdering af jorden, hvilket allt icke torde stanna vid 50 kronor, utan uppgå till belopp, som jag nu icke kan uppgifva, men som proportionsvis blir betydligt högre. Det är för öfrigt icke gerna möjligt att konstatera, att in-teckningshafvaren är tillstädes och medgifver in-teckningens dödande, utan att in-teckningen uppvisas. I de flesta fall äro skuldebrefven löpande, och man vet icke, hvem som är in-teckningshafvare. Det är först, då in-teckningshafvaren kommer tillstädes och uppvisar in-teckningen, som man får veta detta. Innehafvaren har då vidtagit samma åtgärd, som om in-teckningen skulle lösas i vanlig ordning. Att ålägga honom att förlora en del af in-teckningen finner jag icke vara rättvist, hvilket jag tycker vara ett sakligt skäl.

Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets hemställan.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Hedenstierna: Jag vill tillkännagifva, att jag icke deltagit i behandlingen af lagutskottets nu föreliggande utlåtande. Hade jag det gjort, hade herrarne funnit mig såsom reservant. Af de skäl, som en del talare anfört och som jag icke behöfver upprepa, får jag yrka afslag å lagutskottets utlåtande.

Grefve Hamilton: Blott ett par ord för att bemöta den aktade talaren på malmöbanken. Utredningen skulle omfatta att få en in-teckning dödad, utan att fastighetskrediten rubbades. Men huru det skall gå till, det bör väl framgå af utredningen. Hvad man önskar är att underlätta en in-tecknings dödande för lägenhetsinnehafvaren.

Herr af Ekenstam: Vid denna sena timme vågar jag icke draga ut på tiden med att bemöta de många inkast, som blifvit gjorda emot utskottets förslag. Jag vill endast säga, att lagutskottet funnit, att, då denna fråga åter och åter kommit igen, detta tyder på, att det är ett verkligt behof att få den löst. Derfor hafva vi också tänkt,

Första Kammarens Prot. 1900. N:o 32.

Om frånstyckad hemmandels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från vissa in-teckningar.

(Forts.)

att det bör väl icke vara så, att det lefvande lifvet i samhället in-
tvingas i de juridiska formerna. Nej, det är väl formerna, som böra
lämpa sig efter det lif, som växer fram inom samhället. De svårig-
heter, som finnas för frågans lösning och som blifvit framhållna, äro
just de, som vi hoppas, att utvägar finnas för att undanrödja. Ett
blifvande lagförslag finge ju taga hänsyn till, i hvad mån de gamla
formerna måste behövas eller kunde förenklas eller rent af bottagas.

Jag vågar emellertid icke vidare upptaga kammaren. Jag vill
blott slutligen säga, att det finnes en tänkbar möjlighet, att, om svå-
righeterna i öfrigt bli för stora, ett lagförslag i ämnet skulle beröra
icke de in-teckningar, som redan nu finnas, utan endast dem, som till-
komma efter lagen.

Jag tillåter mig att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr
talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, proposi-
tioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hem-
ställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig anse den förra
propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och
anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja—58;

Nej—39.

På framställning af herr talmannen beslöts att till aftonsamman-
trädet uppskjuta den fortsatta behandlingen af de på dagens före-
dragningslista uppförda ärenden.

Anmälde och bordlades:

konstitutionsutskottets memorial n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

lagutskottets memorial n:o 43, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till förbättradt sätt att pensionera sjöfolk.

Kammaren åtskildes kl. 4,08 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna.*
